

Regionalni razvoj

Dunatov, Vid

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **The University of Applied Sciences Baltazar Zaprešić / Veleučilište s pravom javnosti Baltazar Zaprešić**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:129:959370>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-27**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository of the University of Applied Sciences Baltazar Zaprešić - The aim of Digital Repository is to collect and publish diploma works, dissertations, scientific and professional publications](#)

VELEUČILIŠTE
s pravom javnosti
BALTAZAR ZAPREŠIĆ
Zaprešić
Stručni prijediplomski studij
Poslovanje i upravljanje

VID DUNATOV

REGIONALNI RAZVOJ

ZAVRŠNI RAD

Zaprešić, 2023. godine

VELEUČILIŠTE
s pravom javnosti
BALTAZAR ZAPREŠIĆ
Zaprešić
Stručni prijediplomski studij
Poslovanje i upravljanje
Usmjerenje Poslovna ekonomija i financije

ZAVRŠNI RAD

REGIONALNI RAZVOJ

Mentor:

prof. dr. sc. Pave Ivić

Student:

Vid Dunatov

Naziv kolegija:

Osnove poduzetništva

JMBAG studenta:

0112051872

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. PREDMET I PROBLEM ISTRAŽIVANJA.....	1
1.2. CILJ ISTRAŽIVANJA.....	1
1.3. METODE RADA.....	1
1.4. STRUKTURA RADA.....	2
2. KLASIFIKACIJA REGIJA NA RAZINI EUROPSKE UNIJE S OSVRTOM NA REPUBLIKU HRVATSKU	3
2.1 KRITERIJI ZA NUTS KLASIFIKACIJU	3
2.2 SVRHA USPOSTAVE NUTS KLASIFIKACIJE NA RAZINI EUROPSKE UNIJE....	6
2.3 REGIONALNA PODJELA REPUBLIKE HRVATSKE	7
3. REGIONALNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE	11
3.1 OSNIVANJE EUROPSKOG FONDA ZA REGIONALNI RAZVOJ.....	12
3.2 OSNIVANJE KOHEZIJSKOG FONDA I URAVNOTEŽENI REGIONALNI RAZVOJ.....	12
3.3 REGIONALNI RAZVOJ U KONTEKSTU LISABONSKE STRATEGIJE	13
3.4 REGIONALNI RAZVOJ U KONTEKSTU EUROPSKOG ZELENOG PLANA I DIGITALNE TRANSFORMACIJE	14
4. ZAKONSKI I STRATEŠKI OKVIR REGIONALNOG RAZVOJA U REPUBLICI HRVATSKOJ	17
4.1 ZAKON O REGIONALNOM RAZVOJU	17
4.2 ZAKON O FINANCIRANJU JEDINICA LOKALNE I PODRUČNE (REGIONALNE) SAMOUPRAVE.....	22
4.2.1 Način raspodjele poreza na dohodak	24
4.2.2 Mehanizam fiskalnog izravnjanja	25
4.2.3 Financiranje decentraliziranih funkcija.....	26
5. NACIONALNA RAZVOJNA STRATEGIJA REPUBLIKE HRVATSKE DO 2030. GODINE	27
5.1 STRATEŠKI CILJ – RAZVOJ POTPOMOŠNUTIH PODRUČJA I PODRUČJA S RAZVOJNIM POSEBNOSTIMA	27
5.1.1. Podrška razvoju brdskih i planinskih područja.....	31
5.1.2. Podrška razvoju otočkih područja.....	32
5.2 STRATEŠKI CILJ JAČANJA REGIONALNE KONKURENTNOSTI.....	35
5.2.1. Pametna specijalizacija u cilju jačanja regionalne konkurentnosti.....	37
5.2.2 Jačanje urbanih sposobnosti putem razvoja pametnih i održivih gradova.....	38

5.3 POKAZATELJI USPJEŠNOSTI U REALIZACIJI CILJEVA REGIONALNOG RAZVOJA	39
6. ZAKLJUČAK	41
7. LITERATURA	44
7.1. KNJIGE I ČLANCI	44
7.2. ZAKONSKI PROPISI I NACIONALNE STRATEGIJE	45
7.3. INTERNETSKI IZVORI	46
8. POPIS SLIKA I TABLICA	46
9. ŽIVOTOPIS	47

SAŽETAK

U radu se obrađuje regionalni razvoj, s posebnim naglaskom na Republiku Hrvatsku (RH). Regionalni razvoj ima veliki značaj za svaku državu članicu EU. Cilj rada je obrazložiti strateške ciljeve i mjere usmjerene na postizanje ravnomjernog razvoja i konkurentnosti regija u Republici Hrvatskoj. Republika Hrvatska, kao sastavnica Europske unije, podijeljena je na četiri regije Nomenklature teritorijalnih jedinica za statistiku (NUTS2) i 21 regiju NUTS3. U Republici Hrvatskoj postoje znatne regionalne nejednakosti i vidljive razlike u gospodarskom i društvenom napretku među regijama. Ulaganja u brdsko-planinska i otočna područja su neophodna za kultiviranje regionalne ravnoteže i osiguravanje trajnog napretka. Također je prikazan značaj promicanja regionalne konkurentnosti korištenjem inherentnih regionalnih resursa. Povećanje konkurentnosti regija može olakšati privlačenje ulaganja, potaknuti inovacije i stvoriti održive prilike za zapošljavanje. U radu su ujedno istaknuti strateški ciljevi za vremenski okvir do 2030. godine, s ciljem postizanja učinkovitijeg regionalnog razvoja, a ti ciljevi obuhvaćaju smanjenje regionalnih nejednakosti, poticanje rasta u ruralnim i planinskim regijama te poboljšanje infrastrukture, gospodarstva i održivosti te kvalitete života na otocima. Postizanje ravnomjernog razvoja i jačanje konkurentnosti je jamstvo prosperiteta svih regija u državi, što je ključno za održivi gospodarski i društveni napredak Republike Hrvatske.

Ključne riječi: regionalni razvoj, konkurentnost, dispariteti, uravnoteženost, strateški ciljevi i mjere vezane uz regionalni razvoj

ABSTRACT

The paper deals with regional development, with special emphasis on the Republic of Croatia. Regional development is of great importance for every EU member state. The aim of the paper is to explain strategic goals and measures aimed at achieving balanced development and competitiveness in the Republic of Croatia. The Republic of Croatia, as a member of the European Union, is divided into four regions of the Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS2) and 21 regions of NUTS3. In the Republic of Croatia, there are considerable regional inequalities and visible differences in economic and social progress between regions. Investments in mountainous and island areas are necessary to cultivate regional balance and ensure sustainable progress. The importance of promoting regional competitiveness using inherent regional resources is also presented. Increasing the competitiveness of regions can facilitate the attraction of investment, encourage innovation, and create sustainable employment opportunities. The paper also highlights strategic goals for the time frame until 2030, with the aim of achieving more effective regional development. These goals include reducing regional inequalities, encouraging growth in rural and mountainous regions, and improving infrastructure, the economy, sustainability, and the quality of life on the islands. Achieving balanced development and strengthening competitiveness is a guarantee of the prosperity of all regions in the country, which is key to the sustainable economic and social progress of the Republic of Croatia.

Keywords: regional development, competitiveness, disparities, balance, strategic goals and measures related to regional development

1. UVOD

Regionalni razvoj igra ključnu ulogu u promicanju gospodarskog i društvenog napretka unutar države članice Europske unije. To je pitanje od velikog značaja u Republici Hrvatskoj, kao i u mnogim drugim zemljama. U Hrvatskoj su prisutne značajne razlike u gospodarskom napretku koji su postigle njezine regije. Odabir teme regionalnog razvoja u Republici Hrvatskoj proizlazi iz prepoznavanja izazova koje ove nejednakosti nose, a koje su značajne i onemogućuju postizanje ravnomjernog razvoja na nacionalnoj razini.

1.1. PREDMET I PROBLEM ISTRAŽIVANJA

Predmet rada je istraživanje problematike regionalnog razvoja u Republici Hrvatskoj, s posebnim naglaskom na prisutnost regionalnih razlika. Ove razlike označavaju značajne varijacije u ekonomskom napretku, dostupnosti infrastrukture, dostupnosti obrazovanja, zdravstvenih usluga i drugih povezanih čimbenika među različitim regijama unutar zemlje. Problem istraživanja proizlazi iz spoznaje da te razlike pridonose nejednakosti i potencijalno mogu rezultirati značajnim društvenim i ekonomskim neravnotežama, čime utječu na ukupnu dobrobit stanovništva i konkurentnost zemlje.

1.2. CILJ ISTRAŽIVANJA

Primarni cilj rada je utvrditi strateške ciljeve i mjere kojima se želi promovirati ravnomjieran razvoj i konkurentnost različitih regija u Republici Hrvatskoj. Konkretno, istraživanje će staviti naglasak na poticanje rasta planinskih i otočnih regija, koje u pravilu pokazuju niži stupanj razvoja u odnosu na urbana područja. Istodobno, cilj je ukazati kako regija može iskoristiti svoje prirodne regionalne resurse kako bi omogućila povećanu konkurentnost i uravnoteženi razvoj.

1.3. METODE RADA

Istraživanje je provedeno putem sekundarnih izvora podataka. Analiza se fokusira na relevantna izvješća i zakonske propise, statističke podatke i strateške dokumente koji se odnose na regionalni razvoj i razlike unutar Republike Hrvatske. Kao metode obrade podataka korištene su deskripcija, sinteza, indukcija i dedukcija, koriste se za razumijevanje sadašnje situacije i utvrđivanje primarnih čimbenika koji doprinose regionalnim razlikama.

1.4. STRUKTURA RADA

Rad se sastoji od šest poglavlja. Uvodno poglavlje daje uvid u temu istraživanja i problematiku regionalnog razvoja u Republici Hrvatskoj te ocrta ciljeve istraživanja. U drugom se poglavlju obrazlaže klasifikacija regija unutar Europske unije, s posebnim osvrtom na Republiku Hrvatsku. Razrađeni su kriteriji koji se koriste za klasifikaciju Nomenklature teritorijalnih jedinica za statistiku (NUTS). Nadalje, provodi se analiza regionalne raspodjele na razini Republike Hrvatske. Treće poglavlje usmjereno je na razumijevanje regionalne politike Europske unije, rasvjetljavanje nastanka Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda te procjenu uloge ovih fondova u poticanju ravnomjernog regionalnog razvoja. Osim toga, poglavlje se bavi integracijom regionalnog razvoja unutar sveobuhvatnih europskih strategija kao što su Lisabonska strategija ili Europski zeleni plan. U četvrtom poglavlju razmatra se pravno ustrojstvo regionalnog razvoja u Republici Hrvatskoj. Ovom analizom obuhvaćeni su ključni zakoni, poput Zakona o regionalnom razvoju i Zakona o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Daju se detaljna objašnjenja o procesu raspodjele poreza na dohodak, mehanizmu fiskalnog izravnjanja i financiranju decentraliziranih funkcija. U petom poglavlju se stječe uvid u strateški smjer regionalnog razvoja prema Nacionalnoj strategiji razvoja Republike Hrvatske do 2030. godine, analizirajući strateške ciljeve koji se odnose na unapređenje potpomognutih regija i regija s posebnim razvojnim karakteristikama te na povećanje regionalne konkurentnosti pametnom specijalizacijom i stvaranjem inteligentnih i održivih urbanih područja. Šesto i posljednje poglavlje je zaključak koji sažeto prikazuje odgovore na ciljeve istraživanja kao i osvrt na pojedina poglavlja u radu.

2. KLASIFIKACIJA REGIJA NA RAZINI EUROPSKE UNIJE S OSVRTOM NA REPUBLIKU HRVATSKU

Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku (*eng. Nomenclature of Territorial Units for Statistics - NUTS*) je sustav koji je razvio Eurostat kako bi strukturirao teritorijalnu podjelu Europske Unije (EU) u teritorijalne jedinice različitih razina. Navedeni se sustav koristi za prikupljanje regionalnih statističkih podataka i usmjeravanje političkih intervencija na regionalnoj razini (Juras, 2008).

NUTS klasifikacija postoji već nekoliko desetljeća i koristi se u zakonodavstvu EU od 1988. godine, iako je formalno regulirana tek 2003. godine. Sustav se redovito revidira i mijenja svakih nekoliko godina, a svaka nova verzija nosi oznaku godine kada će biti dostupni novi podaci. Na primjer, NUTS klasifikacija iz 2021. godine je peti redoviti pregled prostornih jedinica za statistiku na razini EU, a zamijenio je prethodnu verziju, NUTS 2016. (Eurostat, 2021).

2.1 KRITERIJI ZA NUTS KLASIFIKACIJU

Osnovna svrha NUTS klasifikacije je osigurati usklađene standarde za prikupljanje i obradu regionalnih podataka. NUTS klasifikacijom se osigurava da se regionalni statistički podaci na razini EU temelje na usporedivim podacima, što omogućava analizu i usporedbu socio-ekonomske situacije u različitim regijama. Osim toga, NUTS omogućava ciljano usmjeravanje političkih intervencija i financijske podrške putem Europskih strukturnih i investicijskih fondova prema regijama koje su manje razvijene i manje konkurentne na jedinstvenom unutarnjem tržištu Europske unije. U konačnici, NUTS klasifikacija ima važnu ulogu u olakšavanju upravljanja i donošenju odluka na razini EU, osiguravajući da se politike i resursi usmjere prema regijama koje ih najviše trebaju, čime se doprinosi ravnoteži i integraciji u Europskoj Uniji (Eurostat, 2021).

NUTS sustav se sastoji od tri hijerarhijske razine, a to su NUTS 1, NUTS 2 i NUTS 3 razina. NUTS klasifikacija uzima u obzir postojeće administrativne jedinice u državama članicama kao osnovu za svoju klasifikaciju (Đulabić, 2009). Ako takve jedinice ne postoje, mogu se stvoriti spajanjem manjih administrativnih jedinica na višem nivou, uzimajući u obzir geografske, socio-ekonomske i druge okolnosti. Pod administrativnom jedinicom se podrazumijeva geografsko područje s administrativnim tijelom koje ima ovlasti za donošenje

administrativnih ili političkih odluka za to područje unutar pravnog i institucionalnog okvira države članice (Eurostat, 2021). Administrativne jedinice su definirane minimalni i maksimalnim brojem stanovnika koje regije trebaju zadovoljiti, s odstupanjima za posebne situacije.

NUTS regulativa postavlja određene kriterije za veličinu populacije regija na različitim hijerarhijskim nivoima kako bi osigurala određenu homogenost i praktičnost u prikupljanju i analizi podataka.

Navedeni kriteriji i pragovi pomažu u definiranju regija koje će biti obuhvaćene NUTS klasifikacijom:

- „NUTS 1 su regije koje imaju broj stanovnika između 3 milijuna i 7 milijuna stanovnika. NUTS 1 regije se trebaju kretati unutar navedenih veličina kako bi se smatrale regijama adekvatne veličine za najvišu razinu u regionalnoj hijerarhiji;
- Za NUTS 2 regije, populacija treba biti između 800 000 i 3 milijuna stanovnika. Propisanim pragom se osigurava da su NUTS 2 regije manje od NUTS 1 regija,
- NUTS 3 regije trebaju imati populaciju između 150 000 i 800 000 stanovnika. Navedena hijerarhijska razina je najdetaljnija i omogućava preciznije i detaljnije statističke analize na regionalnoj razini“ (Eurostat, 2021).

Važno je napomenuti da uz NUTS 1, NUTS 2 i NUTS 3 regije, postoje iznimke za neadministrativne jedinice, što znači da prethodno navedeni kriteriji vezani uz broj stanovnika nisu nužno relevantni u svim situacijama i za sve regije. Razlog za odstupanje od broja stanovnika kao isključivog kriterija za definiranje hijerarhijske razine regije su specifične okolnosti kao što su geografske karakteristike (npr. otočke regije) ili udaljene (brdske, planinske) regije koje mogu imati manju populaciju, ali ipak su važne za analizu i specifične političke intervencije (Tropina Godec, 2009). Kriteriji iz NUTS klasifikacije su postavljeni fleksibilno kako bi uzele u obzir različite okolnosti i osiguralo da se sve relevantne teritorijalne jedinice obuhvate statističkim analizama kako bi se moglo provesti adekvatni programi i mjere kojima se promiče regionalni razvoj, posebice u cilju realizacije kohezijske politike kojoj je smanjenje regionalnih dispariteta temeljni cilj (Bošnjak i Tolušić, 2012).

Neadministrativne jedinice u NUTS klasifikaciji su teritorijalne regije koje nisu već postojeće administrativne jedinice unutar država članica Europske Unije (EU). To znači da se ne temelje na formalnim administrativnim strukturama, kao što su države, pokrajine, okruzi ili općine, već se često stvaraju agregiranjem manjih teritorijalnih jedinica na višem nivou. Na

primjer, otočke regije, planinske regije ili regije koje su udaljene od glavnih urbanih središta često ne udovoljavaju standardnim administrativnim strukturama, ali su ipak važne za analizu i političke intervencije. Stvaranje neadministrativnih jedinica omogućava NUTS klasifikaciji da se prilagodi različitim geografskim, socio-ekonomskim, povijesnim, kulturnim ili ekološkim okolnostima i obuhvati teritorijalne jedinice koje nisu obuhvaćene administrativnim podjelama (Eurostat, 2021).

U NUTS klasifikaciji se ujedno preferira korištenje već postojećih administrativnih jedinica unutar država članica prilikom utvrđivanja osnove za klasifikaciju, jer to obično znači da postojeći upravni sustavi i podjele omogućavaju prikupljanje podataka i provedbu potrebnih politika regionalnog razvoja (Brühlhart i Traeger, 2005). Međutim, ako ne postoje odgovarajuće administrativne jedinice na određenom nivou, NUTS dopušta njihovo stvaranje spajanjem manjih jedinica, uzimajući u obzir različite faktore kao što su geografske i kulturne posebnosti (Eurostat, 2021).

NUTS također uključuje niže razine teritorijalnih jedinica nazvane lokalne administrativne jedinice (*eng. Local Administrative Units - LAU*), koje čine detaljniju strukturu od NUTS 3 i obično uključuju okruge i općine (Brandmueller i sur., 2017). Podjela na lokalne administrativne jedinice omogućava dodatnu preciznost u prikupljanju i analizi podataka na lokalnoj razini. U cilju preglednosti, NUTS sustav klasifikacije statističkih prostornih jedinica u Europskoj uniji je prikazan u tablici 1.

Tablica 1. NUTS sustav klasifikacije prostornih jedinica na razini EU

Razina	Opis
NUTS 1	Najviša hijerarhijska razina u NUTS sustavu.
NUTS 2	Razina ispod NUTS 1, podijeljena na manje regije ili pokrajine.
NUTS 3	Najniža hijerarhijska razina, podijeljena na još manje regije - često odgovara okruzima ili većim gradovima.
LAU	Lokalne administrativne jedinice, najdetaljnija razina, uključuje manje gradove, općine i slične teritorijalne jedinice.

U tablici 1 je rezimirano prikazano da NUTS klasifikacija ima nekoliko različitih hijerarhijskih razina koje omogućavaju strukturiranje prostornih jedinica u Europskoj Uniji. Na najvišoj razini su NUTS 1 regije, koje predstavljaju velike teritorijalne jedinice unutar država članica EU ili same države članice. Nakon NUTS 1 regija, slijede NUTS 2 regije koje često predstavljaju pokrajine ili veće regije unutar država. To su teritorijalne jedinice koje pružaju veću preciznost u analizi podataka na regionalnoj razini. NUTS 3 regije su najdetaljnija razina u NUTS klasifikaciji. One obuhvaćaju manje teritorijalne jedinice, poput okruga, manjih gradova ili ruralnih područja. Ispod NUTS 3 jedinica, nalaze se lokalne administrativne jedinice (LAU). LAU uključuju najmanje teritorijalne jedinice kao što su gradovi, općine, okruzi, sela itd. Ova razina omogućava vrlo detaljnu analizu i prikupljanje podataka na lokalnoj razini, što je korisno za mikroanalizu i donošenje odluka na najnižoj razini.

2.2 SVRHA USPOSTAVE NUTS KLASIFIKACIJE NA RAZINI EUROPSKE UNIJE

Prikupljanje, analiza i interpretacija regionalnih statističkih podataka su ključni elementi u stvaranju i provođenju različitih politika i programa na razini Europske unije. Razumijevanje socio-ekonomske dinamike različitih regija, kao i razvoj politika koje će poticati uravnoteženi razvoj unutar EU, zahtijeva sustavno organiziranje teritorijalnih jedinica i relevantnih podataka. U ovom kontekstu, NUTS klasifikacija postaje osnovni alat koji omogućava strukturiranje teritorijalnih jedinica, prikupljanje konzistentnih regionalnih statistika te pruža okvir za analizu i usmjeravanje političkih intervencija Europske Unije (Bouayad-Agha i sur., 2013). NUTS klasifikacija je temeljni instrument koji olakšava razumijevanje i donošenje odluka o raznolikosti regija unutar EU te potiče načine za postizanje ravnoteže u njihovom razvoju.

Tijekom 1970-ih, NUTS je postupno zamijenio specifične podjele koje su se koristile u različitim statističkim domenama, kao što su poljoprivredne regije, transportne regije itd. Promjena klasifikacije je bila važna jer je omogućila konzistentno i standardizirano prikupljanje podataka na regionalnoj razini unutar Europske Unije (EU). Umjesto da se koriste različite podjele i klasifikacije regija za različite statističke potrebe, poput poljoprivrede, prometa i drugih sektora, NUTS je pružio jedinstveni okvir za definiranje i organiziranje teritorijalnih jedinica (Eurostat, 2021).

Osim toga, NUTS je poslužio kao temelj za razvoj regionalnih ekonomskih računa i za provedbu istraživanja i anketa na razini regija unutar EU. NUTS klasifikacija osigurava da se regionalni podaci prikupljaju na način koji je usklađen sa svim državama članicama EU te su statistički podaci koji se odnose na regije prikupljeni i izrađeni na način koji omogućava usporedbu između različitih regija. Usklađenost u prikupljanju i obradi podataka osigurava da se podaci mogu koristiti za analizu i donošenje odluka na razini EU i da se različite regije mogu uspoređivati kako bi se razumjela njihova socio-ekonomska dinamika. NUTS klasifikacija omogućuje korištenje različitih razina statističkih podataka i analiza za proučavanje regionalnih i nacionalnih pitanja u Europskoj uniji. Svaka od razina (NUTS 1, NUTS 2 i NUTS 3) daje više informacija i statističkih detalja od prethodne. Na sastanku 1961. je odlučeno da bi NUTS 2 regije bile dobar način za suradnju na rješavanju problema u različitim područjima (regijama) na razini Europske unije kao cjeline. S druge strane, NUTS 1 su veća područja sastavljena od manjih regija. Koriste se za proučavanje načina na koji države članice Europske unije surađuju i međusobno trguju. NUTS 3 podaci su najdetaljniji i pomažu razumjeti specifičnosti određenih područja na lokalnoj razini da bi se optimalno odlučilo o prioritetima njihova razvoja (Eurostat, 2021).

NUTS klasifikacija je značajna i u smislu promjena u procesu upravljanja financiranjem kohezijske politike EU za razdoblje od 2014. do 2020. godine. Prema tim pravilima, financijska potpora podrška iz strukturnih fondova se temelji isključivo na klasifikaciji NUTS 2 regija, odnosno razini NUTS klasifikacije koja obuhvaća srednje velike regije unutar Europske Unije. Regije razvrstane u NUTS 2 klasifikaciju se, prema stupnju razvoja, dijele na manje razvijene regije, regije u tranziciji i na razvijene regije (Eurostat, 2021). Alokacija sredstava iz strukturnih fondova ovisi o klasifikaciji stupnja razvoja pojedine regije. Drugim riječima, regije se razvrstavaju prema njihovoj ekonomskoj razvijenosti i potrebama kako bi se osiguralo da dobiju odgovarajuću razinu financijske potpore iz fondova (Jurlina Alibegović, 2014). Opisani se pristup koristi tijekom programskog razdoblja od 2021. do 2027. godine, što znači da će strukturni fondovi i dalje temeljiti svoju podršku na klasifikaciji NUTS 2 regija kako bi se osiguralo ciljano financiranje regija s obzirom na njihovu ekonomsku situaciju i razvojne potrebe.

2.3 REGIONALNA PODJELA REPUBLIKE HRVATSKE

NUTS 1 razina predstavlja najvišu razinu klasifikacije unutar sustava NUTS. U slučaju Hrvatske, na ovoj najvišoj razini, čitava država Hrvatska kao cjelina nosi oznaku „HR0“. Ova razina omogućava apstraktan pregled teritorija čitave države, bez detaljnijeg razdvajanja na regije unutar zemlje. To je korisno kada je potrebno analizirati šire aspekte razvoja i statističke podatke na nacionalnoj razini, bez ulaska u detaljne specifikacije regija. U slučaju Hrvatske, „HR0“ predstavlja Hrvatsku kao državu u cjelini, a točnije, označava da se radi o razini NUTS 1 za Hrvatsku. Sve regionalne podjele i specifičnosti unutar Republike Hrvatske razmatraju se na nižim razinama NUTS 2 i NUTS 3, koje pružaju detaljnije informacije o regijama i županijama unutar Hrvatske. Razina NUTS 1 je korisna za praćenje i analizu šireg ekonomskog i društvenog razvoja na nacionalnoj razini (Eurostat, 2021).

Republika Hrvatska je podijeljena na četiri NUTS 2 regije prema klasifikaciji iz 2021. godine. „Kako bi osigurala ravnomjerniji teritorijalni razvoj u narednom razdoblju Hrvatska se 2019. prijavila za novu podjelu na četiri statističke regije razine NUTS 2. Očekivani učinak Kohezijske politike 2021.–2027. ravnomjeran je regionalni razvoj, jačanje regionalne konkurentnosti te digitalna i zelena tranzicija hrvatskih regija“ (Arneri, 2021: 6).

U Nacionalnoj klasifikaciji statističkih regija 2021. (NN 125/2019) je uspostavljena podjela na Jadransku, Panonsku i Sjevernu Hrvatsku te na Grad Zagreb kako je prikazano na slici 1.

Slika 1. Podjela Republike Hrvatske na NUTS 2 regije iz 2021. godine

Izvor: Eurostat (2023)

Jadranska NUTS 2 regija (označena kao HR03) obuhvaća obalne i otočne regije Hrvatske duž Jadranskog mora. Konkretno, uključuje Primorsko-goransku županiju, Ličko-senjsku županiju, Zadarsku županiju, Šibensko-kninsku županiju, Splitsko-dalmatinsku županiju, Istarsku županiju i Dubrovačko-neretvansku županiju (Nacionalna klasifikacija statističkih regija 2021., NN 125/2019). Županije u Jadranskoj Hrvatskoj kao NUTS 2 regiji dijele neke zajedničke karakteristike, uključujući obalne krajolike, Jadransko more i bogatu kulturnu baštinu. Jadranska regija je poznata po turizmu, s obzirom na plaže, otoke, povijesne gradove poput Dubrovnika, Splita i Rijeke, te brojne kulturne atrakcije. Osim turizma, pomorstvo je također značajan sektor u ovim regijama, budući da imaju brojne luke i pristup moru. Jadranska Hrvatska ima ključnu ulogu u gospodarstvu Hrvatske, posebno kroz turizam i povezane industrije. Disparitet u razvoju na razini Jadranske Hrvatske je izuzetno prisutan zbog razvijenosti obalnog pojasa uz istodobno slabiju razvijenost otočkog i zagorskog pojasa (Like i Dalmacije) (Radeljak, 2012).

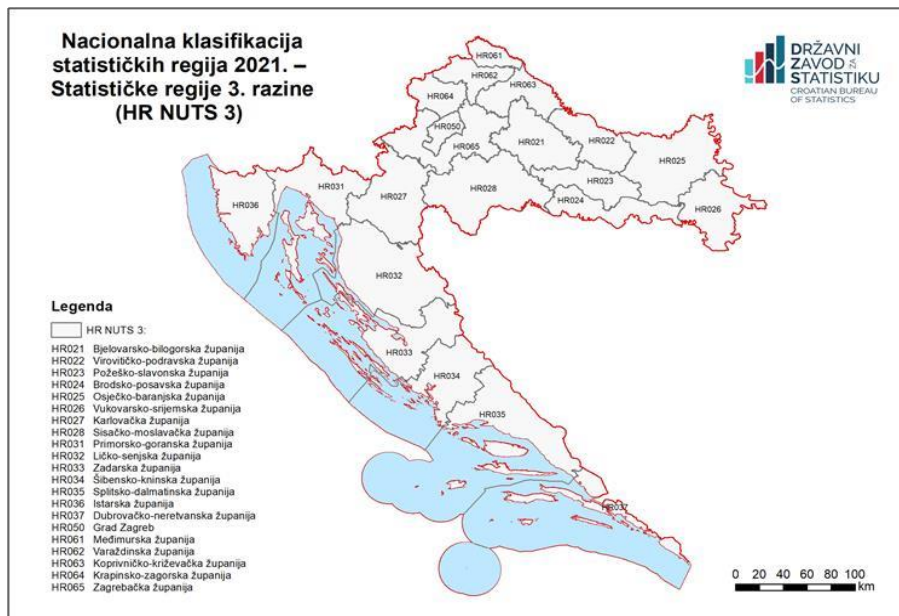
Panonska Hrvatska, označena kao NUTS 2 regija HR02, obuhvaća regije smještene u panonskom dijelu Hrvatske. Konkretno, ova regija uključuje Bjelovarsko-bilogorsku županiju, Virovitičko-podravsku županiju, Požeško-slavonsku županiju, Brodsko-posavsku županiju, Osječko-baranjsku županiju, Vukovarsko-srijemsku županiju, Karlovačku županiju i Sisačko-moslavačku županiju (Nacionalna klasifikacija statističkih regija 2021., NN 125/2019). Panonska Hrvatska ima značajnu poljoprivrednu tradiciju i zemljište pogodno za poljoprivrednu proizvodnju. Osim toga, neki dijelovi ove regije imaju povijesnu važnost i kulturno naslijeđe. Poljoprivreda je važna gospodarska aktivnost, ali regija također sudjeluje u industriji i trgovini. S obzirom na blizinu granica s drugim zemljama, ova regija može poslužiti kao trgovinsko čvorište. Iako su neki dijelovi ove regije ruralni, postoje i urbanizirani centri poput gradova Osijeka i Vukovara. Ti gradovi igraju ključnu ulogu u gospodarstvu i kulturi regije, ali je svakako nužno ulaganje u aktivaciju potencijala panonske regije u cilju uravnoteženog regionalnog razvoja (Majstorić, 2020).

Sjeverna Hrvatska, označena kao NUTS 2 regija HR05, obuhvaća kontinentalne regije smještene na sjeveru Hrvatske, ne uključujući Grad Zagreb. Županije unutar regije Sjeverna Hrvatska su Međimurska županija, Varaždinska županija, Koprivničko-križevačka županija, Krapinsko-zagorska županija i Zagrebačka županija (Nacionalna klasifikacija statističkih

regija 2021., NN 125/2019). Karakteristike Sjeverne Hrvatske uključuju kontinentalnu klimu, bogatu poljoprivrednu tradiciju i povijest. Ova regija ima brojne povijesne gradove i kulturnu baštinu. Sjeverna Hrvatska nudi raznolike gospodarske prilike, uključujući poljoprivredu, industriju i usluge.

Grad Zagreb je zasebna NUTS 2 regija u Hrvatskoj i nosi oznaku HR05 (Nacionalna klasifikacija statističkih regija 2021., NN 125/2019). Grad Zagreb je glavni politički i administrativni centar Hrvatske. To je sjedište Vlade Republike Hrvatske, Hrvatskog sabora i drugih državnih institucija. Osim toga, Grad Zagreb ima svoju lokalnu upravu koja upravlja gradskim poslovima i odlukama. Grad Zagreb je pokretač gospodarstva Republike Hrvatske jer se u njemu nalazi većina korporacija, banaka, financijskih institucija i trgovinskih lanaca. Grad je centar gospodarskih aktivnosti i privlači poduzetnike i investitore. Zagreb je poznat po bogatom kulturnom i obrazovnom životu. Zračna luka Zagreb služi kao važna točka za međunarodne letove. Sve ove značajke čine Grad Zagreb posebnom i važnom NUTS 2 regijom u Hrvatskoj. Grad ima ključnu ulogu u političkom, ekonomskom, kulturnom i društvenom životu zemlje, te je središte aktivnosti i događanja, a ujedno prednjači u stupnju regionalnog razvoja na razini Republike Hrvatske kao NUTS 1 regije.

Klasifikacija Republike Hrvatske na NUTS 3 razini preklapa se sa županijskim ustrojem, kako je prikazano na slici 2.

Slika 2. Nacionalna klasifikacija statističkih regija 2021.- statističke regije 3. razine

Izvor: Državni zavod za statistiku (2021)

Republika Hrvatska se dijeli na 21 NUTS 3 regiju koja se sastoji od 21 upravne jedinice, i to od Grada Zagreba i 20 županija.

3. REGIONALNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE

Regija se određuje kao geografski omeđen teritorij s jasno definiranim zemljopisnim granicama koji se ističe po svojoj različitosti u odnosu na ostatak nadređene državne cjeline. Za stvaranje regije ključne su i povijesno-političke, kulturne i socijalne karakteristike koje se razlikuju od ostatka države. To uključuje različitu etničku pripadnost stanovništva, jezik, kulturu, religijsku pripadnost, političke usmjerenosti i povijesnu tradiciju. Postojanje kolektivnog regionalnog identiteta, odnosno svijesti građana o svojoj regionalnoj pripadnosti, igra važnu ulogu u određivanju regije. Regije često ne prate državne granice i obuhvaćaju prostor izvan granica matične države, posebice u prekograničnim područjima. Osim toga, regije su dinamične, oblikuju se tijekom vremena pod utjecajem različitih povijesnih, političkih i društvenih procesa. Na međunarodnoj razini, regije se promatraju kao skupine država koje dijele zajednički prostor i međusobno ovise. Regionalne integracije često proizlaze iz praktičnih interesa i suradnje država te nisu nužno povezane s kulturnim ili povijesnim faktorima. Regije se definiraju kroz složenu kombinaciju geografskih i društvenih elemenata te igraju važnu ulogu u razumijevanju političke geografije, regionalne politike i analize razlika između različitih prostornih entiteta (Maldini, 2014).

Sredinom 1970-ih godina, razvoj regionalne politike postao je važno područje javne politike unutar tadašnje Europske zajednice kao preteče Europske unije. Europska zajednica suočavala se s izraženim teritorijalnim i demografskim disparitetima, što je predstavljalo prepreke za proces integracije i općeg razvoja Europe. Ovaj izazov prepoznat je već u ranim danima europske integracije, s naglaskom na potrebu za solidarnošću između članica kako bi se prevladali regionalni jazovi.

Osnovni okvir za europsku solidarnost uspostavljen je Sporazumom iz Rima iz 1957. godine, kojim je osnovana Europska ekonomska zajednica (EEZ). U tom trenutku, solidarnost se odražavala kroz dva glavna fonda: Europski socijalni fond (ESF) i Europski poljoprivredni fond za usmjeravanje i jamstvo (EAGGF). ESF je namijenjen podršci socijalnim programima i inicijativama. „Sredstva su namijenjena svim zemljama EU. ESF fond je osnovan 1958. godine“ (Kesner-Škreb, 2009: 103) dok je EAGGF imao glavnu ulogu u poticanju razvoja

poljoprivrede. Navedena dva fonda imala su središnju ulogu u naporima za osiguranje ravnoteže u ekonomskom i socijalnom razvoju unutar EEZ-a (Kesner-Škreb, 2009).

3.1 OSNIVANJE EUROPSKOG FONDA ZA REGIONALNI RAZVOJ

Unatoč tim ranim naporima, prepoznato je da su regionalni dispariteti i dalje bili izraženi problem unutar Europske zajednice. Kako bi se bolje suočila s tim izazovima i potaknula bolje uravnoteženi regionalni razvoj, 1975. godine EZ je implementirala regionalnu politiku uz prateći program financiranja uravnoteženog razvoja te je osnovan Europski fond za regionalni razvoj (ERDF). Inicijativa za razvojem koncepta regionalnog razvoja se javila kao odgovor na proširenje Europske zajednice (EZ) iz 1973. godine, kada je Velika Britanija iznijela inicijativu za uravnoteženim regionalnim razvojem zbog ozbiljnih problema s kojima su se industrijske regije navedene članice EZ-a suočavale. Kao odgovor na tu inicijativu, 1975. godine osnovan je Europski fond za regionalni razvoj (ERDF) (Juras Antić, 2012).

ERDF je osmišljen kao multifunkcionalni fond s ciljem financiranja infrastrukturnih projekata. Posebno je usmjeren na poticanje investicija koje bi rezultirale otvaranjem novih radnih mjesta, s naglaskom na potporu malim i srednjim poduzetnicima. Osim toga, ERDF služi za financiranje manjih lokalnih razvojnih projekata. Temeljna svrha ERDF-a je smanjiti ekonomske i socijalne razlike između različitih regija unutar tadašnje Europske zajednice (Nikić i Čakar, 2007). Važno je naglasiti da je ERDF tijekom tog vremena, odnosno od 1975. godine, igrao ključnu ulogu u nastojanjima Europske unije da se nosi s regionalnim disparitetima. Osim financiranja projekata, taj fond je pružao važnu podršku razvoju manje razvijenih regija i promicanju ravnotežnog gospodarskog razvoja u cijeloj EU (Juras Antić, 2012).

3.2 OSNIVANJE KOHEZIJSKOG FONDA I URAVNOTEŽENI REGIONALNI RAZVOJ

Povijesno ključnu ulogu u regionalnom razvoju na razini Europske zajednice te potom i Europske unije je imao razvoj kohezijske politike kao i osnivanje Kohezijskog fonda. Tijekom financijskog razdoblja od 1994. do 1999. godine provedena je druga važna reforma strukturnih fondova u Europskoj uniji (EU). U to vrijeme Europska unija je već bila uspostavljena Ugovorom iz Maastrichta (1992.), koji je naglasio ne samo gospodarsku dimenziju EU, već i njezinu socijalnu politiku (Koprić, Musa i Novak, 2012). U tom

razdoblju, usmjerenost na uravnotežen regionalni razvoj u EU je bila naglašenija nego ikad prije, a Kohezijski fond odigrao je ključnu ulogu u ostvarivanju tih ciljeva.

Kohezijski fond je bio namijenjen financiranju infrastrukturnih projekata na razini država članica, a posebno je bio usmjeren na one države članice čiji je bruto domaći proizvod (BDP) bio niži od 90% europskog prosjeka (Juras Antić, 2012). Sredstva iz Kohezijskog fonda usmjeravaju se prema državama i regijama koje imaju nižu ekonomsku i društvenu razinu razvoja. Uvođenjem ovog fonda, naglašeno je načelo učinkovitosti, što je uključivalo praćenje i vrednovanje učinka regionalne politike. Cilj je bio bolje razumjeti stvarne učinke pomoći EU i osigurati da sredstva budu usmjerena tamo gdje su najpotrebnija.

Tijekom ovog razdoblja također su se počeli razvijati nacionalni razvojni planovi, što je predstavljalo korak prema boljem programiranju i usmjeravanju fondova prema konkretnim potrebama i prioritetima država članica, što je bilo posebno važno za ostvarivanje ciljeva uravnoteženog regionalnog razvoja u EU. Opisane promjene i reforme bile su od suštinskog značaja za razvoj kohezijske politike u EU i njezinu sposobnost da podrži ekonomsku konvergenciju i ravnotežu regionalnog razvoja unutar Europske unije (Juras Antić, 2012).

3.3 REGIONALNI RAZVOJ U KONTEKSTU LISABONSKE STRATEGIJE

Lisabonska strategija koja je kasnije evoluirala u Strategiju „Europa 2020.“ sadržavala je konkretna načela i prijedloge u svezi s regionalnim razvojem, kao i mehanizme financiranja za podršku tim ciljevima. Ključni ciljevi navedene strategije odnosili su se na pametan, održiv i uključiv rast (Grgurić, 2011). Jedan od glavnih ciljeva Lisabonske strategije i strategije Europa 2020. bio je postići „pametan rast“. U okviru pametnog rasta, regije su bile poticane na razvoj visokotehnoloških sektora, istraživanje i razvoj, te inovacije (Marasović, 2021). Prijedlozi su uključivali, primjerice, stvaranje i poticanje razvoja tehnoloških parkova, inkubatora za *start-up* poduzeća i povezivanje sveučilišta s gospodarstvom kako bi se stvorio ekosustav za inovacije.

Održivost je druga važna komponenta strategije „Europa 2020“. Održivi razvoj uključuje ekološku održivost i potrebu za smanjenjem ekološkog otiska. Sukladno načelu održivosti, regije na području Europske unije se potiču na primjenu čistih tehnologija, energetske učinkovitost i mjere zaštite okoliša. Za projekte koji su promovirali održivost, poput obnovljivih izvora energije i recikliranja se osiguravalo i financiranje ili sufinanciranje od

strane Europske unije. Treći ključni cilj bio je postići uključivi rast. U sklopu koncepta uključivog rasta, regije se poimaju kao nositelji projekata usmjerenih na smanjenje socijalnih i ekonomskih dispariteta te promicanje socijalne uključenosti svih građana u društvo. Uključivi rast na regionalnoj razini podrazumijevao je ulaganja u obrazovanje, obuku, osiguranje pristupa tržištu rada za sve građane i borbu protiv siromaštva uz osigurana sredstva za financiranje i sufinanciranje navedenih projekata (Grgurić, 2011).

Za ostvarivanje ciljeva pametnog, održivog i uključivog rasta, EU koristi strukturne fondove, kao što su Europski fond za regionalni razvoj (ERDF), Europski socijalni fond (ESF) i Kohezijski fond (Kandžija, Cvečić i Zaninović, 2014). Iz navedenih fondova se pruža financijska potpora projektima i inicijativama u regijama koje su doprinijele postizanju ciljeva strategije. Financiranje se temeljilo na principu dodjele sredstava regijama koje su imale najveće potrebe. Za bolje upravljanje regionalnim razvojem, strategija „Europa 2020.“ je predviđjela uspostavu nacionalnih strategija putem kojih bi se identificirali prioritetni sektori i ciljevi razvoja za svaku državu članicu. Također su se razvijali i regionalni operativni programi koji bi precizno odredili načine korištenja fondova za postizanje ciljeva strategije. Postizanje ciljeva strategije zahtijevalo je partnerstvo između država članica, regionalnih vlasti, lokalnih vlasti, civilnog društva i privatnog sektora (Maleković, Puljiz i Keser, 2018). Koordinacija između ovih aktera bila je ključna za učinkovitu provedbu strategije.

3.4 REGIONALNI RAZVOJ U KONTEKSTU EUROPSKOG ZELENOG PLANA I DIGITALNE TRANSFORMACIJE

Europski zeleni plan, ili Europski zeleni dogovor (*eng. European Green Deal*), predstavlja osnovnu inicijativu Europske unije (EU) s fokusom na postizanje održivosti i smanjenje utjecaja na okoliš u svim sektorima gospodarstva. Glavni cilj plana je transformirati EU u „zeleni kontinent“ i postići klimatsku neutralnost do 2050. godine. U okviru Europskog zelenog plana, regionalni razvoj i regionalni pristup rješavanju izazova vezanih uz održivi razvoj ima ključnu ulogu (Arneri, 2021).

U sklopu Europskog zelenog plana se promiče ravnopravan pristup resursima i koristima koje proizlaze iz održivog razvoja u svim regijama EU. Naglašava se podrška regijama koje su posebno pogođene ekološkim izazovima kao što su onečišćenje zraka, vode ili gubitak biološke raznolikosti. Cilj je postići ravnotežu između ekonomske i ekološke održivosti regija.

Europski zeleni plan ujedno potiče razvoj i implementaciju ekoloških projekata i inovacija u regijama, putem investiranja u obnovljive izvore energije, povećanja energetske učinkovitosti, očuvanja prirode, poticanja recikliranja i drugih mjera koje pridonose očuvanju okoliša. Regije se sustavno potiču na razvoj „zelenih“ sektora i tehnologija. Europski zeleni plan također se usredotočuje na stvaranje radnih mjesta u sektorima povezanim s održivošću, kao što su obnovljiva energija, ekološko građevinarstvo i drugi „zeleni“ sektori čime se može potaknuti lokalni i regionalni ekonomski rast i povećati zaposlenost u regijama (Biljuš i Basarac Sertić, 2021).

U Europskom „Green Deal“ planu se promovira poboljšanje infrastrukture za održivu mobilnost i transport na regionalnoj razini putem razvoja javnog prijevoza, izgradnje biciklističkih staza, podrške infrastrukturi za električna vozila i planova smanjenja emisija stakleničkih plinova u sektoru transporta u regijama na razini Europske unije (EU) (Vasilkov, 2021). EU članice ujedno razvijaju Nacionalne planove za oporavak i otpornost usmjerene na iskorištavanje sredstava iz mehanizama za oporavak i otpornost (*eng. NextGenerationEU*) kako bi potaknule održive i zelene investicije. U sklopu Nacionalnih planova za oporavak i otpornost se obično razvijaju i sufinanciranju projekti od značaja za regionalni razvoj koji promiču ekološku i ekonomsku održivost regija (Manea i Cosea, 2021).

Digitalna transformacija je ključni proces koji potiče razvoj digitalnih vještina, digitalne infrastrukture i digitalnog poduzetništva u regijama diljem Europske unije. Ovaj proces otvara niz prilika za regije i pridonosi njihovom rastu, konkurentnosti i ekonomskom razvoju. Digitalna transformacija potiče ulaganje u obrazovanje i osposobljavanje stanovništva u regijama za stjecanje digitalnih vještina.

Cilj je osposobljavanje ljudi za uporabu digitalnih alata, programiranje, analizu podataka i druge digitalne kompetencije. Kroz obrazovanje, stanovništvo postaje sposobno sudjelovati u digitalnoj ekonomiji. Investicije u digitalnu infrastrukturu su ključne za osiguravanje da sve regije imaju pristup brzom internetu i drugim digitalnim resursima, što je od suštinskog značaja za povezivanje ruralnih i manje razvijenih regija s digitalnom ekonomijom. Regije koje su opremljene dobrim digitalnim infrastrukturnim kapacitetima mogu privući digitalne tvrtke i poticati inovacije.

Digitalna transformacija ujedno otvara mogućnosti za razvoj digitalnog poduzetništva u regijama. Male i srednje poduzetnike potiče se da iskoriste prednosti digitalnih tehnologija u svojim poslovnim modelima. Digitalna tranzicija može povećati konkurentnost lokalnih

poduzeća i stvoriti nova radna mjesta. Brzi internet i digitalna povezanost posebno su važni za ruralne i manje razvijene regije koje bi inače mogle zaostajati u digitalnoj transformaciji. Digitalna infrastruktura omogućuje stanovnicima tih regija pristup e-uslugama, e-učenju, telemedicine i drugim digitalnim resursima, čime se smanjuju teritorijalne razlike i potiče ravnoteža u razvoju (Maucorps i sur., 2023).

Digitalna transformacija potiče inovacije u regijama jer omogućuje razvoj novih tehnoloških rješenja i proizvoda. Inovativne tvrtke i start-up poduzeća putem digitalne transformacije mogu se lakše razviti u ruralnim i manje razvijenim regijama te doprinijeti ujednačenom regionalnom gospodarskom rastu.

Može se zaključiti da, kroz Europski zeleni plan, regionalni razvoj ostaje ključna komponenta koja osigurava da sve regije EU sudjeluju u tranziciji prema održivijem i zelenijem gospodarstvu. Ovaj plan naglašava potrebu za ravnotežom između ekonomske i ekološke održivosti te podržava regije u postizanju tih ciljeva. Digitalna transformacija rezultira nizom prilika za regionalni razvoj. Regije koje se usmjere na razvoj digitalnih vještina, infrastrukture i poduzetništva mogu ostvariti značajan napredak u smjeru održivog i konkurentnog gospodarstva te smanjiti regionalne razlike. Digitalna infrastruktura postaje temelj za povezivanje regija sa širom digitalnom ekonomijom i društvom.

4. ZAKONSKI I STRATEŠKI OKVIR REGIONALNOG RAZVOJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Regionalni razvoj ima ključnu ulogu u oblikovanju ravnoteže između različitih regija unutar Republike Hrvatske te predstavlja značajnu komponentu njezine gospodarske i društvene politike. Za postizanje tih ciljeva, Hrvatska se oslanja na čvrst zakonski i strateški okvir, koji je usklađen s europskim smjernicama i normama. U ovom poglavlju, prikazani su zakoni, strategije i agencije koje čine temelj hrvatske politike regionalnog razvoja.

4.1 ZAKON O REGIONALNOM RAZVOJU

Krovni zakon kojim se uređuje koncept regionalnog razvoja u Republici Hrvatskoj je Zakon o regionalnom razvoju (NN 147/14, 123/17, 118/18). U spomenutom zakonu se navode ciljevi i skup načela na kojima se temelji regionalni razvoj. Primarni cilj regionalnog razvoja je uspostaviti okolnosti koje će osnažiti sve regije i ojačati njihovu konkurentsku prednost. Politika regionalnog razvoja u Republici Hrvatskoj aktivno doprinosi ukupnom gospodarskom rastu i razvoju države jer se teži stvoriti okruženje koje svakoj regiji u Hrvatskoj omogućuje povećanje konkurentnosti kroz angažiranje neiskorištenog potencijala za rast i napredak. Nadalje, ključno je naglasiti da je ovaj razvojni pristup čvrsto ukorijenjen u načelima održivog razvoja, čime se osigurava da očuvanje okoliša i dobrobit budućih generacija nisu ugroženi ili dovedeni u opasnost, a važno je uskladiti lokalne i regionalne inicijative s nacionalnim ciljevima (čl. 2. Zakona o regionalnom razvoju).

Koordinacijom se stvara sinergijski utjecaj na razvoj različitih regija na nacionalnoj razini. Jedan od ključnih aspekata promicanja razvoja u manje razvijenim regijama je pružanje potpore za maksimiziranje njihovog neiskorištenog potencijala i učinkovito rješavanje temeljnih prepreka koje ometaju njihov napredak. Usredotočujući se na pomoć tim manje razvijenim područjima, osnažuje ih se da iskoriste dostupne resurse i nadvladaju izazove koji koče njihov rast. Kako bi se postigao ravnomjeran i trajan napredak u lokalnim i regionalnim samoupravama koje se nalaze u pograničnom području, ključno je provoditi učinkovite strategije putem prepoznavanja potrebe za uravnoteženim i održivim razvojem u regijama uz

državnu granicu te aktivnim promicanjem suradnje između tih regija (čl. 2. Zakona o regionalnom razvoju).

Načela politike regionalnog razvoja u Republici Hrvatskoj temelje se na postizanju gospodarskog rasta i razvoja, uz poštivanje načela održivog razvoja. Cilj je stvaranje uvjeta koji omogućuju svim dijelovima zemlje da jačaju svoju konkurentnost i razvijaju svoje potencijale, što se postiže poticanjem razvoja regija koje zaostaju za nacionalnim prosjekom i stvaranjem jednakih mogućnosti za razvoj svih građana, neovisno o njihovoj lokaciji i karakteristikama. Politika regionalnog razvoja temelji se na partnerstvu i suradnji između različitih sektora, uključujući javni, privatni i civilni sektor.

Strateško planiranje u području regionalnog razvoja ostvaruje se putem planskih dokumenata, a financiranje se provodi udruživanjem sredstava iz različitih izvora. Implementacija politike se kontinuirano prati te se provodi njezina evaluacija radi povećanja djelotvornosti i uspješnijeg promicanja uravnoteženog regionalnog razvoja. Održivost je ključna, te se politika regionalnog razvoja promiče uz zaštitu prirodnog okoliša i kulturnog bogatstva. Regionalnom politikom se također poštuje lokalnu autonomiju jedinica lokalne i regionalne samouprave u skladu s pravnim poretkom Republike Hrvatske (čl. 4.-11. Zakona o regionalnom razvoju).

U drugom dijelu Zakona o regionalnom razvoju (NN 147/14, 123/17, 118/18), propisano je strateško upravljanje regionalnim razvojem. Strateško upravljanje regionalnim razvojem odnosi se na planiranje i organiziranje razvoja regija s ciljem ostvarivanja dugoročnih i održivih rezultata. Opisani pristup obuhvaća donošenje i implementaciju strateških planova i politika s fokusom na poboljšanje ekonomske, društvene, kulturne i ekološke održivosti regija (Vasilevska i Vasić, 2009). Strateško planiranje regionalnog razvoja obuhvaća nekoliko ključnih elemenata na razini središnje i regionalne uprave.

Planski dokumenti koji čine osnovu politike regionalnog razvoja su Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske, strategije razvoja županija te strategije razvoja Grada Zagreba, a usklađeni su s vladinim programima. Strategija regionalnog razvoja, kao središnji dokument kojim se planira regionalni razvoj, precizira ciljeve i prioritete za regionalni razvoj te načine za njihovo postizanje. Spomenutom se strategijom također uspostavlja planski i institucionalni okvir za provedbu politike regionalnog razvoja. Za donošenje strategije je zadužena Vlada Republike Hrvatske, a Ministarstvo za regionalni razvoj je ključna institucija za implementaciju strategije regionalnog razvoja. Jednako važne su i županijske razvojne

strategije kojima se definiraju ciljevi i prioriteti za razvoj jedinica područne (regionalne) samouprave.

Županijske strategije izrađuju se uvažavajući načelo partnerstva i suradnje, a lokalni planovi moraju biti usklađeni sa županijskim strategijama. Kako bi se osigurala učinkovita provedba politike regionalnog razvoja, uspostavlja se središnja elektronička baza o projektima kojima se promiče regionalni razvoj. Uspostava središnje baze razvojnih projekata omogućuje bolje planiranje i praćenje provedbe projekata koji pridonose regionalnom razvoju. Bazom upravlja ministarstvo nadležno za regionalni razvoj, a nositelji razvojnih projekata obvezni su dostavljati podatke.

Institucionalni okvir i način upravljanja regionalnim razvojem u Republici Hrvatskoj obrađen je u trećem dijelu Zakona o regionalnom razvoju (NN147/14, 123/17, 118/18). Institucionalni okvir je struktura i organizacijski temelj koji omogućuje planiranje, koordinaciju i provedbu politike regionalnog razvoja na svim razinama - od središnje državne razine do lokalne samouprave. Kroz Ministarstvo, Agenciju za regionalni razvoj te partnerska vijeća, osigurava se suradnja različitih dionika na vertikalnoj i horizontalnoj razini, uključujući državne institucije, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, gospodarske subjekte, znanstvenu zajednicu i civilno društvo, kako bi se postigli ciljevi održivog regionalnog razvoja.

Ministarstvo regionalnog razvoja je središnja institucija koja je zadužena za politiku regionalnog razvoja. U strateško upravljanje regionalnim razvojem ujedno su uključena i druga tijela državne uprave, partnerska vijeća i ostala tijela koja znatno doprinose realizaciji ciljeva u području uravnoteženog razvoja na razini regija. Agencija za regionalni razvoj Republike Hrvatske je ključna institucija čija je svrha promicanje i provođenje politike regionalnog razvoja (čl. 16. Zakona o regionalnom razvoju).

Agencija provodi dio programa iz nadležnosti Ministarstva zadužena je za vođenje evidencije (upisnika) upravnih tijela pri jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave te agencija i ostalih pravnih osoba koje koordinirano sudjeluju u promicanju regionalnog razvoja. Zadaća agencije je i obavljanje stručnih te upravnih poslova koji su potrebni partnerskim vijećima u statističkim regijama (čl. 17. Zakona o regionalnom razvoju). Partnersko vijeće koje ima savjetodavnu ulogu se osniva na razini svake statističke regije. Zadaća partnerskog vijeća je definirati zajedničke prioritete jedinica lokalne i područne

(regionalne) samouprave unutar statističke regije i predlagati razvojne projekte na toj razini(čl. 18. Zakona o regionalnom razvoju).

Kada je riječ o područnoj (regionalnoj) samoupravi, županija ima ključnu ulogu u regionalnom razvoju. Jedinice područne (regionalne) samouprave mogu osnivati upravna tijela i agencije koje promiču regionalni razvoj, čime se doprinosi učinkovitosti i djelotvornosti te koordinaciji u pogledu regionalnog razvoja. Osnivači i vlasnici ovih pravnih osoba mogu biti više jedinica područne (regionalne) samouprave i jedinica lokalne samouprave (čl. 19. Zakona o regionalnom razvoju).

Vođenje upisnika upravnih tijela jedinica područne samouprave, agencija i drugih pravnih osoba osnovanih za poticanje regionalnog razvoja nije samo upravna obveza, već ključni alat za promicanje transparentnosti, odgovornosti i učinkovitosti u radu tih tijela. Transparentnost koja se postiže vođenjem upisnika pomaže u ostvarivanju cilja poticanja regionalnog razvoja na način koji je koristan za građane, investitore i cjelokupno društvo. Sadržaj i način vođenja upisnika kojeg vodi agencija te uvjeti za upisnik regulirani su pravilnikom resornog ministarstva (čl. 20. Zakona o regionalnom razvoju).

Proces strateškog upravljanja regionalnog razvoja u Republici Hrvatskoj se provodi sukladno stvarnom stanju u regijama, odnosno temelji se na evaluaciji stupnja razvijenosti pojedinih regija. Jedinice lokalne i regionalne samouprave se ocjenjuju i razvrstavaju prema stupnju razvijenosti.

Ocjenjivanje i razvrstavanje jedinica prema stupnju razvijenosti ključan je proces u okviru regionalne politike. Ovaj proces se zasniva na parametru koji se naziva indeks razvijenosti, a izračunava se na temelju različitih pokazatelja, a udio svakog pokazatelja u ukupnoj vrijednosti indeksa određuje se uredbom Vlade. Ocjenjivanje se provodi svake tri godine, a rezultira razvrstavanjem jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u različite skupine prema vrijednosti indeksa razvijenosti.

Jedinice područne (regionalne) samouprave mogu se razvrstati u sljedeće skupine:

- „I. skupina: Vrijednost indeksa razvijenosti manja od 75% prosjeka Republike Hrvatske,
- II. skupina: Vrijednost indeksa razvijenosti između 75% i 100% prosjeka Republike Hrvatske,

- III. skupina: Vrijednost indeksa razvijenosti između 100% i 125% prosjeka Republike Hrvatske.
- IV. skupina: Vrijednost indeksa razvijenosti veća od 125% prosjeka Republike Hrvatske“ (čl. 24. Zakona o regionalnom razvoju).

Jedinice lokalne samouprave, s druge strane, razvrstavaju se u sljedeće skupine:

- „I. skupina: Vrijednost indeksa razvijenosti manja od 50% prosjeka Republike Hrvatske.
- II. skupina: Vrijednost indeksa razvijenosti između 50% i 75% prosjeka Republike Hrvatske.
- III. skupina: Vrijednost indeksa razvijenosti između 75% i 100% prosjeka Republike Hrvatske.
- IV. skupina: Vrijednost indeksa razvijenosti između 100% i 125% prosjeka Republike Hrvatske,
- V. skupina: Vrijednost indeksa razvijenosti veća od 125% prosjeka Republike Hrvatske“ (čl. 25. Zakona o regionalnom razvoju).

Sustav razvrstavanja područne (regionalne) te lokalne samouprave omogućuje bolje usmjeravanje i prilagodbu politika i mjera regionalnog razvoja prema specifičnim potrebama i karakteristikama svake skupine regija.

Odluku o statusu pojedinih regija donosi Vlada na prijedlog Ministarstva, a rezultati se objavljuju u „Narodnim novinama“. Proces razvrstavanja omogućuje identifikaciju potpomognutih područja, za koja je potrebno osigurati posebne poticajne razvojne mjere. Također, nadležno Ministarstvo kontinuirano prati stupanj napretka u razvoju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave kako bi se ocijenila uspješnost i provela eventualna prilagodba postojeće regionalne politike.

Status potpomognutog područja dodjeljuje se određenim jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave sukladno indeksu razvijenosti. To znači da će jedinica lokalne samouprave biti smatrana potpomognutim područjem ako spada u I. ili II. skupinu prema razini razvijenosti, dok će jedinica područne (regionalne) samouprave biti u toj kategoriji ako pripada I. skupini prema indeksu razvijenosti. Mjere koje se primjenjuju na potpomognuta područja određuju se posebnim zakonom, čije će se ključne odredbe predstaviti u nastavku rada.

Ministarstvo ima ključnu ulogu u kontinuiranom praćenju stupnja razvijenosti tih jedinica. Tijela državne uprave i druga javnopravna tijela su obavezna surađivati s Ministarstvom i pružiti potrebne podatke kako bi se osigurala točna i ažurirana procjena stupnja razvijenosti. Prijelazno razdoblje isključivanja odnosi se na jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave koje izgube status potpomognutog područja prema kriterijima zakona. Prema zakonu, status potpomognutog područja je moguće zadržati najdalje do kraja godine u kojoj je donesena odluka o gubitku statusa potpomognutog područja. Središnja tijela državne uprave obvezna su podnositi godišnja izvješća Ministarstvu o učincima provedbe programa središnje razine do određenih rokova (30. travnja) kako bi se osigurala transparentnost i odgovornost u provođenju politika regionalnog razvoja. Ministarstvo potom podnosi godišnje izvješće o učincima vezanim za regionalni razvoj Vladi RH (čl. 30. Zakona o regionalnom razvoju).

4.2 ZAKON O FINANCIRANJU JEDINICA LOKALNE I PODRUČNE (REGIONALNE) SAMOUPRAVE

Način financiranja jedinica lokalne i područne ili regionalne samouprave je vrlo važna dimenzija kojom se teži osigurati uravnoteženi regionalni razvoj. Ovim se zakonom promovira koncept fiskalne decentralizacije, a on je od esencijalnog značaja za lokalnu i regionalnu samoupravu. Fiskalna decentralizacija je proces prijenosa određenih ovlasti, odgovornosti i resursa s centralne vlade na niže nivoe vlasti, kao što su jedinice lokalne i regionalne samouprave. Proces fiskalne decentralizacije podrazumijeva davanje lokalnim nižim razinama vlasti viši stupanj kontrole nad prikupljanjem i raspodjelom poreza i drugih prihoda, kao i veću autonomiju u donošenju odluka o proračunu i troškovima (Lukeš-Petrović, 2002).

Fiskalna decentralizacija je važna iz više različitih razloga. Putem fiskalne decentralizacije se vlast približava građanima. Naime, fiskalna decentralizacija omogućuje građanima užu suradnju s onim razinama vlasti koje upravljaju njihovim svakodnevnim životom i potrebama te može dovesti do boljeg razumijevanja i zadovoljavanja potreba građana. Efikasnije upravljanje također je pozitivan rezultat koji proizlazi iz fiskalne decentralizacije. Fiskalna decentralizacije omogućuje lokalnim i regionalnim samoupravama stjecanje boljeg uvida u lokalne potrebe i prioritetne projekte, što može rezultirati efikasnijim trošenjem javnih resursa (Bajo i Bronić, 2004). Fiskalna decentralizacija može potaknuti ekonomski rast na lokalnoj i regionalnoj razini jer omogućava samoupravi na regionalnoj i lokalnoj razini slobodu pridonosenju odluka o ulaganju u infrastrukturu i razvojne projekte koji su ključni za

privlačenje investicija i stvaranje radnih mjesta na regionalnoj i lokalnoj razini. Ujedno se povećava odgovornost lokalnih i regionalnih samouprava prema građanima jer izravno preuzimanju kontrolu nad upravljanjem svojim proračunima i resursima, a građani imaju veći i izravniji nadzor nad tim procesima. Lokalne i regionalne samouprave mogu putem fiskalne decentralizacije steći pristup različitim izvorima prihoda, uključujući poreze na nekretnine, lokalne takse i naknade, što im omogućava veću neovisnost u odnosu na središnju razinu vlasti. Međutim, fiskalna decentralizacija također nosi određene izazove. To može dovesti do nejednakosti između različitih regija, jer neke lokalne vlasti mogu raspolagati s više resursa od drugih (Jurlina Alibegović, 2004). Također, potrebna je dobra administracija i transparentnost kako bi se osiguralo da se resursi koriste odgovorno i u skladu s potrebama građana.

Zakonom o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 127/17, 138/20, 151/22, 114/23) se propisuju načini financiranja lokalne i regionalne samouprave financiraju i obavljaju svoje odgovornosti. Glavni aspekti obuhvaćeni ovim zakonodavnim okvirom odnose se na značaj izvora sredstava. Zakon precizira kako će se financirati lokalne i regionalne samouprave, i to prikupljanjem poreza, такси i drugih prihoda koji će biti ključni za pokrivanje rashoda na regionalnoj i lokalnoj razini. Zakon ujedno definira kako će se financirati poslovi koji spadaju u samoupravni djelokrug ovih jedinica te koliko sredstava će biti alocirano za obavljanje ovih poslova. Samoupravni djelokrug obuhvaća sve poslove i nadležnosti koje su dodijeljene jedinicama lokalne i regionalne samouprave. Propisuje se i način raspodjele prihoda od poreza na dohodak, a to je vrlo značajno jer su prihodi od poreza na dohodak često znatan izvor prihoda za lokalne samouprave. Zakonom se uspostavljaju pravila o tome kako će se ti prihodi raspodijeliti između različitih razina vlasti, uključujući središnju i lokalnu razinu. Propisan je i mehanizam fiskalnog izravnjanja koji osigurava da regije s manje resursa dobiju određenu financijsku pomoć kako bi se postigla ravnoteža i izjednačila razina proračunskih sredstava. Naposljetku se razrađuje pitanje financiranja decentraliziranih funkcija ili funkcija koje su prenesene sa središnje na regionalnu i lokalnu razinu vlasti propisivanjem načina na koji će se osigurati financijski resursi potrebni za izvršavanje ovih funkcija.

U čl. 2. Zakona o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave se naglašava da lokalne i regionalne samouprave moraju samostalno osigurati sredstva potrebna za obavljanje svojih zakonom propisanih funkcija i odgovornosti kroz svoje vlastite proračune. Jedinice regionalne i lokalne samouprave odgovorne su za planiranje i alokaciju

financijskih resursa unutar vlastitih proračuna kako bi podmirile troškove povezane s izvršavanjem svojih nadležnosti.

Čl. 3. istoimenog Zakona propisano je kako će se financirati lokalne i regionalne samouprave. Ključni izvori financiranja uključuju prihode od poreza, pomoć od države te vlastite i posebne prihode sukladno relevantnim zakonima. Porezi kojima se financiraju samoupravne jedinice dijele se na „zajedničke poreze“ i „lokalne poreze“. Bitno je napomenuti da prihod od poreza na dobit pripada državnom proračunu, a ne samoupravama.

Također, u čl. 3. spominje se kategorija „zajedničkih prihoda“ koji proizlaze iz naknada za koncesije pri korištenju i crpljenju prirodnih, geotermalnih i mineralnih izvora, kao i uporabi vode s ciljem osiguranja vodoopskrbe. Zajednički prihodi su oni prihodi koji se dijele između države, općine i grada, ovisno o vrsti koncesije. Postotak koji se raspodjeljuje na gradove i općine kao lokalne samouprave u prihodima ovisi o vrsti koncesije, gdje za koncesije za pri korištenju i crpljenju prirodnih, geotermalnih i mineralnih izvora udio od 50 % pripada općini ili gradu, a 50 % državi, dok kod koncesija za korištenje voda za vodoopskrbu 30 % prihoda pripada općini ili gradu, a 70 % državi. Odredbom o načinu raspodjele poreza u čl. 4. se osigurava dosljednost i pravna sigurnost u procesu raspodjele poreza lokalnim i regionalnim vlastima.

4.2.1 Način raspodjele poreza na dohodak

Zakon o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave cjelovito i detaljno uređuje raspodjelu poreza na dohodak. Čl. 5. ovog zakona odnosi se na pravednu i pravednu raspodjelu prihoda ostvarenog od poreza na dohodak između različitih jedinica lokalne samouprave, uključujući općine, gradove i županije. Porez na dohodak smatra se zajedničkim prihodom, a raspodjela sredstava utvrđuje se na osnovu odgovarajućih postotnih udjela koji se dodjeljuju svakom subjektu.

Raspodjela sredstava unutar općine ili grada podijeljena je na različite kategorije. Najveći dio, 60% ukupnog iznosa, pripada samoj općini ili gradu. Ovaj dio sredstava koristi se za širok raspon svrha, uključujući razvoj infrastrukture, javnih usluga i lokalne uprave, dok se 17% alocira županijama. Manji dio, u iznosu od 6% ukupnih sredstava, izdvaja se za decentralizirane funkcije. Decentralizirane funkcije obuhvaćaju ključna područja poput obrazovanja, socijalne skrbi, zdravstvenih usluga i vatrogastva, čime se osigurava da su potrebni resursi dostupni za podršku dobrobiti i sigurnosti stanovništva općine ili grada. Preostalih 17% sredstava namijenjeno je fiskalnom izravanju. Taj je dio raspodjele ključan

za postizanje ravnoteže i pravednosti u raspodjeli financijskih sredstava između različitih općina ili gradova unutar regije. Cilj fiskalnog izravnjanja je premostiti jaz između područja s različitim socio-ekonomskim uvjetima, osiguravajući da sve zajednice imaju pristup potrebnim resursima i mogućnostima za razvoj. Što se tiče proračunskih izdvajanja, osnovno obrazovanje dobiva 1,9% sredstava, dok se srednje obrazovanje izdvaja 1,3%. Za socijalnu skrb izdvaja se 0,8%, pri čemu je 0,2% posebno namijenjeno centrima za socijalnu skrb, a preostalih 0,6% domovima za starije i nemoćne osobe. Zdravstvo i vatrogastvo dobivaju po 1,0% proračuna. Prema članku 7., raspodjela poreza na dohodak primjenjiva je i na uplate i na povrate poreza, bez ikakvog razmatranja određenog vremenskog razdoblja u kojem je porezna obveza nastala ili kada je porez stvarno plaćen (Zakon o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 127/17, 138/20, 151/22, 114/23)).

Opisanim načinom raspodjele poreza se osigurava da ista raspodjela bude konstantna i ujednačena, bez obzira na vrijeme plaćanja ili povrata poreza. Navedena je odredba uvedena kako bi se zajamčio osjećaj pravne sigurnosti i održao dosljedan pristup financijskoj potpori lokalnih i regionalnih samouprava.

4.2.2 Mehanizam fiskalnog izravnjanja

Fiskalno izravnjanje, politika koja se naširoko primjenjuje u brojnim zemljama, ima za cilj premošćivanje ekonomskih razlika i promicanje uravnoteženog razvoja između različitih regija u Republici Hrvatskoj. Fiskalno izravnjanje podrazumijeva kombinaciju ekonomskog i financijskog pristupa kojim se nastoji izjednačiti dostupnost financijskih resursa, čime se smanjuju nejednakosti i potiče pravednija raspodjela bogatstva i rasta u različitim regijama. Fiskalno izjednačavanje obuhvaća proces stvaranja novčanih sredstava, često putem oporezivanja, na nacionalnoj razini i njihovu naknadnu preraspodjelu regijama ili lokalnim vlastima koje posjeduju manje resursa ili se suočavaju sa značajnijim financijskim preprekama. Na taj način ovaj mehanizam osnažuje manje prosperitetne regije da postignu određene referentne vrijednosti u smislu pružanja usluga i napretka, kao što su obrazovanje, zdravstvena skrb, infrastruktura ili socijalne usluge, što bi inače bilo teško postići zbog ograničene sposobnosti da samostalno prikupljaju prihode (Denona Bogović i sur., 2022).

U čl. 8. Zakona se navode smjernice i propisi koji se odnose na raspodjelu sredstava fiskalnog izravnjanja između različitih jedinica lokalne samouprave, kao što su općine, gradovi i županije. Sredstva fiskalnog izravnjanja dodjeljuju se općinama, gradovima i županijama koje ostvaruju porezne prihode ispod unaprijed utvrđene referentne vrijednosti. Referentna

vrijednost poreznog kapaciteta je izračun kojim se utvrđuje porezni kapacitet općina, gradova i županija. Ovaj izračun uzima u obzir prosječne prihode od poreza na dohodak u razdoblju od pet godina, kao i potencijalne prihode od prireza koji bi se ostvarili po najvišim dopuštenim stopama prireza po glavi stanovnika. Dodatno, za županije referentna vrijednost također uzima u obzir udio raspodjele poreza na dohodak koji pripada županijama. Posebno se primjenjuje izuzeće za Grad Zagreb, jer se Grad Zagreb ne uzima u obzir pri određivanju referentnih vrijednosti za gradove i županije.

U čl. 9. Zakona se opisuje postupak raspodjele sredstava za fiskalno izravnaje, čime se osigurava da određene općine, gradovi i županije dobiju pravičan i ravnomjeran udio. Iznos sredstava fiskalnog izravnaja utvrđuje se izračunom razlike između referentne vrijednosti poreznog prihoda za sve općine, gradove i županije, kako je navedeno u članku 8. stavcima 3. i 4. Zakona i stvarnog poreznog prihoda koji pojedina jedinica ubire, umnoženog s ukupnim brojem stanovnika te jedinice. Ministar financija nadležan je za donošenje odluke o raspodjeli sredstava za fiskalno izravnaje. Svrha fiskalnog izravnaja je raspodjela sredstava jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave koje imaju manju sposobnost generiranja poreznih prihoda u odnosu na određena mjerila. Fiskalno izravnaje se provodi kako bi se stvorila financijska ravnoteža i pravednost među različitim jedinicama lokalne i regionalne samouprave.

4.2.3 Financiranje decentraliziranih funkcija

U čl. 11. Zakona se razrađuju specifični mehanizmi financiranja decentraliziranih funkcija te se definiraju različiti izvori financiranja dostupni lokalnim i regionalnim jedinicama samouprave, uključujući grantove, subvencije i prihode koje regionalne i lokalne jedinice same generiraju. Nužno je ukazati na neizmjernu važnost diverzifikacije izvora financiranja kako bi se osigurala održivost u provedbi decentraliziranih funkcija i smanjila ovisnost o vanjskom financiranju. Osim toga, u čl. 11. se utvrđuju postupci za podnošenje zahtjeva i dobivanje financijske pomoći, naglašavajući potrebu za jasnim smjernicama i pravičnim te objektivnim postupcima raspodjele. Naglašava se potreba za financijskim upravljanjem kako bi se osigurala učinkovita uporaba sredstava i spriječila zloupotreba ili pronevjera sredstava namijenjenih za financiranje decentraliziranih funkcija. U čl. 12. se obrađuje uspostava mehanizama financijske kontrole, uključujući revizije i inspekcije, kako bi se osigurala usklađenost s financijskim propisima i kako bi se promovirao integritet u financijskom

upravljanju proračunskim sredstvima temeljem Uredbe o financiranju decentraliziranih funkcija.

Odredbe članaka 10., 11. i 12. Zakona o financiranju lokalnih i regionalnih jedinica samouprave pružaju sveobuhvatno razumijevanje propisa koji uređuju financiranje decentraliziranih funkcija. Navedeni članci uspostavljaju okvir i mehanizme financiranja te načela financijskog upravljanja nužna za učinkovitu i transparentnu raspodjelu sredstava radi podrške raznolikim potrebama lokalnih i regionalnih jedinica samouprave. Uspostavlja se okvir za financiranje decentraliziranih funkcija te se definiraju odgovornosti lokalnih i regionalnih jedinica samouprave u pogledu financijske potpore ovim funkcijama. Opisuju se kriteriji za određivanje raspodjele sredstava, uzimajući u obzir faktore poput veličine stanovništva, geografskih karakteristika i socioekonomskih uvjeta. Osim toga, specificiraju se mehanizmi praćenja i vrednovanja učinkovitosti dodijeljenih sredstava, osiguravajući transparentnost i odgovornost u procesu financiranja. Ujedno se definira struktura za financiranje decentraliziranih funkcija, obuhvaćajući niz ključnih sektora poput osnovnog i srednjeg obrazovanja, socijalne skrbi, zdravstva i vatrogastva. Vlada Republike Hrvatske odgovorna je za postavljanje minimalnih financijskih standarda za financiranje decentraliziranih funkcija.

5. NACIONALNA RAZVOJNA STRATEGIJA REPUBLIKE HRVATSKE DO 2030. GODINE

U sklopu Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine prepoznata su četiri ključna razvojna smjera, a to su „održivo gospodarstvo i društvo, jačanje otpornosti na krize, zelena i digitalna tranzicija te ravnomjieran regionalni razvoj“ (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine). Iako sva četiri razvojna smjera sinergijski doprinose uravnoteženom ili ravnomjernom regionalnom razvoju, u nastavku će se detaljnije prikazati ciljevi i mjere koje se izravno odnose na podupiranje regionalnog razvoja u Republici Hrvatskoj do 2030. godine.

5.1 STRATEŠKI CILJ – RAZVOJ POTPOMOŠNIH PODRUČJA I PODRUČJA S RAZVOJNIM POSEBNOSTIMA

Razina razvijenosti uvelike varira u različitim regijama Hrvatske, što dovodi do značajnih razlika u životnom standardu i ekonomskim uvjetima te, posljedično, do značajnih razlika u

kvaliteti života stanovnika različitih regija. Neujednačenost u regionalnom razvoju ne rezultira samo nejednakim pristupom osnovnim uslugama, obrazovanju i zdravstvenoj skrbi, već također ima potencijal pojačati društvene napetosti i nezadovoljstvo među stanovništvom. Kako bi se pozabavila ovim problemima, vlada teži promicati pravedniji i uravnoteženiji razvojni pristup, potičući na taj način poboljšane i pravednije uvjete za sve građane (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine).

Uravnoteženi i ravnomjeran regionalni razvoj u Republici Hrvatskoj planira se realizirati kroz niz ciljeva. Jedan od tih ciljeva je povećanje životnog standarda u regijama koje zaostaju u razvoju. Drugi cilj je promicanje rasta stanovništva u tim područjima. Nadalje, uravnoteženi razvoj nastoji riješiti problem nejednakosti smanjivanjem jaza između različitih regija i poticanjem osjećaja jedinstva unutar društva. Regionalni razvoj ima ključnu ulogu u jačanju ukupne produktivnosti Republike Hrvatske promicanjem gospodarske aktivnosti i pružanjem prilika za gospodarsku ekspanziju i ulaganja. Nerazvijene regije nailaze na brojne prepreke koje koče njihov napredak. Jedan od glavnih izazova je prisutnost gospodarskih problema, poput nepostojanja snažnog privatnog sektora i pretjeranog oslanjanja na državni sektor. Nerazvijena područja često se susreću s problemom manjka kvalificiranih ljudskih resursa, nedostatka poduzetničkog duha kao i s problemima suboptimalne učinkovitosti javnih institucija, što sve sprječava njihovu sposobnost postizanja gospodarskog rasta. Slabije razvijene regije ujedno se suočavaju s problemima opadanja broja stanovnika (depopulacijom) uzrokovanom iseljavanjem i starenjem stanovništva. Otoci i brdsko-planinska područja, kao područja s nedostatno razvijenom prometnom i komunalnom infrastrukturom, suočavaju se s jedinstvenim izazovima koji zahtijevaju prilagođena rješenja za njihov razvoj. Poboljšanjem prometne povezanosti i razvojem sezonskih gospodarskih sektora, te regije mogu prevladati svoja ograničenja i postići održivi rast. Ključno je dati prioritet potrebama i potencijalima ovih područja kako bi se osigurala njihova gospodarska održivost i dobrobit za lokalno stanovništvo. Osim toga, održivost infrastrukture na otocima i brdsko-planinskim područjima uvelike ovisi o godišnjim dobima. Oštri vremenski uvjeti, kao što su obilne kiše, oluje ili snježne padaline, mogu izazvati pustoš u postojećoj infrastrukturi, čineći je ranjivom i osjetljivom na oštećenja. Posljedično, pružanje osnovnih usluga, kao što su zdravstvena skrb, obrazovanje i komunalne usluge, može biti poremećeno, što negativno utječe na kvalitetu života stanovnika. Otoci i brdsko-planinska područja predstavljaju jedinstvene izazove koji se razlikuju od drugih regija. Kao rezultat toga, gospodarska

aktivnost u tim područjima može biti ometena i spriječiti ih da u potpunosti iskoriste svoj potencijal (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine).

Nedostatak odgovarajuće prometne povezanosti i sezonske održivosti također može spriječiti pristup tržištima za lokalne tvrtke i proizvođače. Bez učinkovitih prometnih veza, tim subjektima postaje izazov izvoziti svoju robu ili doseći veća potrošačka tržišta. Opisano ograničenje može spriječiti gospodarski rast i razvoj u tim područjima, budući da nisu u mogućnosti u potpunosti iskoristiti svoje resurse i potencijal. Za rješavanje ovih izazova i promicanje uravnoteženog regionalnog razvoja ključno je provesti mjere usmjerene na poboljšanje prometne infrastrukture. Ulaganje u izgradnju i održavanje cesta, mostova i luka može značajno poboljšati povezanost unutar ovih regija, olakšavajući kretanje ljudi i roba. Dugotrajne posljedice rata ostavile su dubok trag te i dalje predstavljaju izazove za obnovu i ukupni razvoj ratom pogođenih regija. Upravo je to razlog zašto je promicanje uravnoteženog regionalnog razvoja ključno, jer služi ne samo kao gospodarska politika, već i kao sredstvo za rješavanje posljedica ratnih stradanja i poticanje prijeko potrebnih napora obnove. Uzimajući u obzir ove različite čimbenike, postizanje ravnomjernog regionalnog razvoja postaje ključno za poboljšanje kvalitete života svakog građanina u Hrvatskoj, promicanje ekonomske stabilnosti, smanjenje socijalnih razlika i poticanje rasta stanovništva. To nije samo pitanje društvene pravednosti, već i neizostavan element za osiguranje održivog napretka i napretka u Republici Hrvatskoj kao cjelini.

Europski fondovi igraju važnu ulogu u poticanju uravnoteženog regionalnog razvoja. Kada se koriste u kombinaciji s učinkovitom horizontalnom i regionalnom razvojnom politikom, ova sredstva mogu znatno ublažiti postojeće razlike u stupnju regionalnog razvoja na području Republike Hrvatske. Gledajući u nadolazeće desetljeće do 2030. godine, očekuje se da će europski fondovi pružiti znatnu financijsku pomoć područjima koja zahtijevaju dodatni razvojni poticaj, uključujući ona koja se bore s jedinstvenim razvojnim preprekama kao što su otoci te brdska i planinska područja. Uloga europskih fondova je osobito važna u prevladavanju izazova vezanih uz demografske probleme, prvenstveno depopulaciju i trend starenja stanovništva u slabije razvijenim regijama. Dostupnost europskih fondova se sagledava kao prilika za poticanje procesa demografske revitalizacije. Hrvatska putem sredstava iz EU fondova može učinkovito privući nove stanovnike, posebno u područjima s nižom gustoćom naseljenosti, te u konačnici potaknuti rast stanovništva u cijeloj zemlji. Europski fondovi pružaju financijsku potporu za ulaganja koja imaju za cilj poticanje održivog razvoja. Navedena ulaganja obuhvaćaju širok raspon inicijativa, poput onih

posvećenih zaštiti okoliša, poboljšanju energetske učinkovitosti i poticanju inovacija te usvajanju ekološki prihvatljivih praksi. Dodjelom ovih sredstava Europa aktivno doprinosi unapređenju ciljeva održivog razvoja i stvaranju ekološki svjesnije i društveno odgovornije budućnosti (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine).

Gospodarska revitalizacija slabije razvijenih hrvatskih regija se uvelike olakšava dodjelom sredstava iz europskih fondova, kojima je cilj rekonstruirati i razviti različite sektore kao što su turizam, proizvodnja hrane, prerada hrane te proizvodnja i prerada drva. Ulaganjem u ova područja, država potiče raznovrsniji spektar gospodarskih aktivnosti i jača tržišnu konkurenciju. Cilj korištenja europskih fondova nije samo smanjenje socijalne nejednakosti i siromaštva već i poboljšanje pristupa obrazovanju, zdravstvu i socijalnim uslugama te promicanje socijalne uključenosti. Financiranjem različitih projekata ta sredstva doprinose stvaranju pravednijeg društva u kojem svi imaju jednake mogućnosti i resurse za napredak. Potpora koju pružaju europski fondovi ima nezamjenjivu ulogu u premošćivanju jaza između privilegiranih i marginaliziranih, a ta pomoć omogućuje pojedincima s različitim socio-ekonomskom pozadinom pristup kvalitetnom obrazovanju, odgovarajućoj zdravstvenoj skrbi i osnovnim socijalnim uslugama i programima. Time se olakšava integracija socijalno ranjivih društvenih skupina u društvo, potiče se osjećaj pripadnosti i osnažuje ih se da aktivno sudjeluju u ekonomskim, političkim i kulturnim sferama svojih zajednica. Europski fondovi omogućuju poboljšanje kvalitete života i poslovnih prilika u nerazvijenim regijama značajnim ulaganjima u različite sektore, poput infrastrukture i obrazovanja. Spomenuta ulaganja imaju za cilj poticanje okruženja pogodnog za rast i prosperitet. Jedno od ključnih područja fokusa je poboljšanje prometne povezanosti, što olakšava nesmetano kretanje robe i ljudi, što u konačnici potiče gospodarsku aktivnost i trgovinu. Nadalje, europski fondovi pridonose unaprjeđenju obrazovnih programa, osiguravajući pojedincima u ovim područjima pristup visokokvalitetnim mogućnostima učenja, osnažujući ih znanjima i vještinama potrebnim za osobni i profesionalni razvoj. Osim toga, ova sredstva također pomažu u uspostavi inovacijskih centara i podržavaju rast malih i srednjih poduzeća, potičući kulturu poduzetništva i pokrećući gospodarsku ekspanziju u tim regijama. Poseban naglasak u korištenju sredstava iz europskih fondova treba staviti na pogranična područja zbog njihove jedinstvene geopolitičke važnosti. Opće je poznato da se ova područja susreću s različitim izazovima i ograničenjima u pogledu razvoja. Stoga je ključno pružiti dodatnu pozornost i podršku kako bi se olakšao njihov rast i napredak. Europski fondovi igraju ključnu ulogu u pružanju značajne pomoći Hrvatskoj, s ciljem učinkovitog rješavanja širokog spektra

razvojnih ciljeva, smanjenja razlika među različitim regijama unutar zemlje i poticanja održive i ujednačenije regionalne i nacionalne putanje rasta (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine).

5.1.1. Podrška razvoju brdskih i planinskih područja

Razvojna pomoć planinskim područjima u Republici Hrvatskoj usmjerena je na niz prioriteta i mjera usmjerenih na poboljšanje životnih uvjeta, obnovu gospodarske aktivnosti i revitalizaciju demografske dinamike u tim regijama do 2030. godine. Demografska revitalizacija ključni je cilj kojim se nastoji zaustaviti pad stanovništva i potaknuti povratak stanovništva u brdsko-planinske regije. Kako bi se to postiglo, primjenjuje se niz strategija, uključujući pružanje atraktivnih poticaja za mlade obitelji, stvaranje okruženja pogodnog za privlačenje kvalificiranih stručnjaka i visokoobrazovanih pojedinaca te dosljednu provedbu učinkovite stambene politike. Primarni cilj je udahnuti novi život gospodarstvu ovih krajeva, kroz primjenu raznih mjera koje obuhvaćaju pružanje opsežne pomoći rastu malog i srednjeg poduzetništva, jačanju poljoprivrednog sektora i poticanju ruralnog turizma, uz njegovanje tradicijske kulture i vrijednosti. Ulaganja u lokalnu prometnu infrastrukturu i širokopojasne usluge ne samo da će poboljšati povezanost, već i omogućiti veću dostupnost tržištima rada. Štoviše, ta ulaganja mogu osigurati smanjenje digitalnog jaza i pridonijeti većem angažmanu stanovnika brdskih i planinskih područja u digitalnom gospodarstvu. Usredotočenjem na izgradnju, rekonstrukciju i održavanje različitih objekata javne infrastrukture kao što su komunalni prostori, prometne mreže, poslovni objekti i društvene ustanove, može se postići značajno poboljšanje životnog standarda. Težnja je ujedno dati prioritet izgradnji stambenih jedinica i širenju javnih usluga kako bi se dodatno poboljšala kvaliteta života. Sanacijski naponi usmjereni na otklanjanje posljedica potresa prvenstveno su usredotočeni na regije koje su ozbiljno pogođene seizmičkim događajima 2020. godine (Zagreb i Banovina). Glavni cilj je poduzeti rekonstrukciju bitne infrastrukture i objekata kako bi se olakšao i ubrzao proces oporavka u tim pogođenim područjima (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine).

Ulaganjem u modernu telekomunikacijsku infrastrukturu poboljšat će se pristup informacijskim i digitalnim tehnologijama, a time i razvoj širokopojasne infrastrukture i elektroničkih komunikacijskih mreža. Proširenjem širokopojasnog pristupa više će ljudi imati priliku spojiti se na internet, pristupiti obrazovnim resursima, uključiti se u e-trgovinu i koristiti razne online usluge. Dodatno, poboljšana infrastruktura podržat će rast tehnologija u nastajanju kao što su Internet stvari (IoT), umjetna inteligencija (AI) i računalstvo u oblaku,

omogućujući besprijeckornu integraciju ovih tehnologija u različite sektore i industrije. Razvoj širokopojasne infrastrukture i elektroničkih komunikacijskih mreža nije bitan samo za gospodarski rast i inovacije, već i za premošćivanje digitalnog jaza i promicanje ukljućivosti. Širenje širokopojasne infrastrukture može znaćajno potaknuti otvaranje novih radnih mjesta i poduzetništvo jer otvara nove kanale za poslovanje i širenje tržišnog doseg a poduzeća. Može se zaključiti da je kontinuirano ulaganje u razvoj širokopojasne infrastrukture i elektroničkih komunikacijskih mreža ključno je za promicanje društvenog napretka, gospodarskog prosperiteta i digitalne ukljućenosti u današnjem međusobno povezanom svijetu ((Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine).

Razvoj pametnih sela odnosi se na korištenje informacijske tehnologije i e-usluga za poboljšanje životnog standarda u ruralnim regijama. Namijenjena pomoć za rast i napredak ovih regija temelji se na sveobuhvatnoj strategiji, koja ukljućuje suradnju više lokalnih upravnih tijela i podupire ključnu ulogu malih gradova kao katalizatora za napredak. Oćekuje se da će sve opisane inicijative zajednićki pozitivno utjecati na pomlađivanje stanovništva, poticanje održivog gospodarskog rasta i poboljšanje ukupnog životnog standarda u brdsko-planinskim područjima Republike Hrvatske (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine).

5.1.2. Podrška razvoju otoćkih područja

Unaprjećenje infrastrukture i povezanosti između otoka i kopna, kao i među samim otocima, ima ključnu ulogu u osiguravanju kontinuiranog postojanja i pomlađivanja života na ovim otocima. Poboljšanjem prometnih veza, kao što su ceste, mostovi i trajektne usluge, može se omogućiti brže i jednostavnije kretanje ljudi i robe, čime se ublažava osjećaj izoliranosti s kojim se suoćavaju brojne otoćne zajednice. Veza između gospodarske dinamike i održivosti života na otocima ne ovisi o njihovoj integraciji s užurbanim gospodarskim središtima. Prometna povezanost otoka ujedno je presudna u poticanju izvoza i turizma, što su ključni čimbenici koji pokreću gospodarski rast i napredak otoka (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine).

Pod razvojem pametnih i održivih otoka se podrazumijeva usvajanje holistićke strategije koja obuhvaća digitalizaciju i inteligentno korištenje otoćnih resursa. Pametnim i održivim razvojem se želi postići povećanje energetske učinkovitosti, optimizacija transportnih sustava i provedba mjera za osiguranje sigurnosti i ublažavanje potencijalnih rizika. Svaki otok

suočava se s jedinstvenim preprekama koje treba riješiti kada je u pitanju prijevoz, opskrba energijom, vodoopskrba i pristup infrastrukturi i javnim uslugama te je nužno provesti odgovarajuće strategije planiranja i razvoja kako bi se učinkovito riješili specifični izazovi i kako bi se osigurao uspješan i održiv razvoj otoka. Kako bi se pospješilo kretanje ljudi i olakšao prijevoz turista, ključno je promicati implementaciju integriranih prometnih sustava koji ne uzimaju u obzir samo povezanost otoka s kopnom, već i uspostavljaju jake veze među samim otocima. Ovaj pristup pomaže poboljšati ukupnu mobilnost stanovništva, omogućujući im lak pristup različitim područjima. Poticanjem integracije različitih načina prijevoza, kao što su trajekti i cestovni prijevoz, pa i biciklistička infrastruktura, može se stvoriti sveobuhvatna prometna mreža koja učinkovito zadovoljava potrebe i stanovnika i posjetitelja. Kroz ovaj integrirani pristup, se potiču održive i prikladne mogućnosti putovanja, u konačnici poboljšavajući ukupnu dostupnost i povezanost cijele otočne regije. Poboljšanje prometne infrastrukture ne samo da poboljšava sveukupne životne uvjete na otocima, već također igra značajnu ulogu u smanjenju prometnih gužvi u popularnim turističkim odredištima poput Splita, osobito tijekom vrhunca turističke sezone. Smanjenje prometnih gužvi pokazalo se korisnim za promicanje održivog gospodarskog rasta i održavanje zdravog i učinkovitog tijeka trgovačkih i prometnih aktivnosti (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine).

U Nacionalnoj razvojnoj strategiji RH do 2030. godine su istaknute strategije za promicanje gospodarskog rasta i društvenog napretka u otočnim regijama pomoću strukturne transformacije otočnih područja primjenom inovativnih pristupa. Primarni cilj je uspješno razriješiti značajne društvene problemima vezane uz klimatske promjene, očuvanje okoliša, obnovljivu energiju, transport, zdravstvenu skrb i opću dobrobit otočkog stanovništva. Strukturne transformacije u otočnim gospodarstvima odnose se na promjene u organizacijskim i operativnim aspektima otočnih zajednica s ciljem povećanja njihove sposobnosti za učinkovito suočavanje s izazovima suvremenog društva. Gospodarskom sektoru otoka treba omogućiti orijentaciju na razvoj inovativnih poslovnih rješenja u cilju jačanja konkurentnosti. Strateška agenda do 2030. godine ujedno uključuje davanje prioriteta napretku digitalnog gospodarstva, rastu turističkog sektora i poboljšanju dostupnosti javnih usluga. Ove mjere imaju za cilj potaknuti gospodarsku diversifikaciju na otočnim područjima.

Razvoj održivih izvora energije, ribarstva i proizvodnje hrane nužno treba postati prioritet kako bi se smanjila ovisnost otoka o uvoznim resursima i promicao održivi rast. Kako bi se

olakšala digitalna transformacija otoka, planirana je alokacija resursa za poboljšanje digitalne infrastrukture, poput pružanja brzog pristupa internetu za sve stanovnike. Inicijativa vezana uz digitalnu tranziciju otočkih područja ima za cilj promicanje usvajanja suvremenih tehnologija i inovativnih digitalnih rješenja. Osim toga, otoci mogu značajno prosperirati u gospodarskom, društvenom i kulturom pogledu kroz razvoj suradnje između poduzetnika i akademske zajednice. Zadaća otočnih lokalnih samouprava je, stoga, uspostaviti veze i s poduzetnicima i sa sveučilišnim sektorom, potičući zajedničke napore u rješavanju pitanja koja su jedinstvena za otoke. Ovaj suradnički pristup ima potencijal potaknuti napredak „pametnih otoka“, čime će se iskoristiti inteligentne tehnologije za rješavanje izazova i poboljšanje općeg blagostanja stanovnika otoka (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine). Iz opisanih strategija se razaznaje da je na strateškoj razini prepoznata nužnost restrukturiranja otočnih gospodarstava kako bi se učinkovito odgovorilo na suvremene društvene izazove. Naglasak je na poticanju inovacija, implementaciji digitalnih tehnologija, korištenju obnovljivih izvora energije i promicanju održivog razvoja. Zajednički naponi u različitim sektorima smatraju se ključnim kako bi se postigao napredak unutar otočnih zajednica.

Ove su težnje ujedno konkretizirane kroz isticanje ključnih prioriteta u otočnom razvoju:

1. Pametno i održivo upravljanje otočnim resursima i okolišem podrazumijeva postavljanje strategija i mjera za očuvanje prirodnih resursa otoka, borbu protiv klimatskih promjena i minimiziranje rizika, kao što su prirodne katastrofe. Cilj je osigurati da otočni ekosustavi budu održivi i otporni na izazove;
2. Održiv razvoj i strukturna preobrazba otočnog gospodarstva ukazuje na potrebu za restrukturiranjem i modernizacijom otočnih gospodarstava kako bi postala održiva. U okviru navedenog prioriteta se potiče razvoj novih sektora, smanjenje ovisnosti o tradicionalnim industrijama te poticanje inovacija i konkurentne sposobnosti otoka;
3. Pametna mobilnost i povezanost se odnosi na razvoj „pametnih“ rješenja za promet na otocima, uključujući bolju povezanost između različitih dijelova otoka i promicanje održivih oblika prijevoza kao što su javni prijevoz, biciklizam i hodanje. Cilj je smanjiti prometne probleme i unaprijediti mobilnost stanovnika;
4. Razvoj i izgradnja podmorsko-kopnene svjetlovodne širokopojasne infrastrukture i pristupnih elektroničkih komunikacijskih mreža vrlo velikog kapaciteta se odnosi na ulaganje u modernu digitalnu infrastrukturu, uključujući brzi internet i komunikacijske mreže visokog kapaciteta. Realizacija opisanog prioriteta će omogućiti brži pristup

internetu i modernim komunikacijskim uslugama stanovnicima otoka, potičući digitalni razvoj;

5. Poboljšanje kvalitete života razvojem javne infrastrukture se odnosi na ulaganje u komunalnu infrastrukturu, vodovodne sustave, prometne rješenja, poslovne i društvene objekte kako bi se poboljšala kvaliteta života stanovnika otoka. Također, podrška stanogradnji i razvoj javnih usluga doprinijet će boljem standardu života na otocima (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine).

Svi opisani prioriteti čine osnovu za strategiju razvoja pametnih i održivih otoka. Cilj je postići ravnotežu između ekonomske, ekološke i društvene održivosti te unaprijediti kvalitetu života na otocima uz pomoć modernih tehnologija i održivih pristupa resursima i okolišu.

5.2 STRATEŠKI CILJ JAČANJA REGIONALNE KONKURENTNOSTI

Strateški cilj koji je u Nacionalnoj strategiji razvoja do 2030. godine naslovljen „jačanje regionalne konkurentnosti“ ukazuje na važnost politike ujednačenog i ravnomjernog regionalnog razvoja u kontekstu Hrvatske, ističući da se ta politika ne fokusira isključivo na pojedine regije, županije, gradove ili općine, već se temelji na regionalnim, a posljedično i nacionalnim centrima rasta kroz pristup „razvoja odozdo“ ili „bottom-up“ razvoja (Grbavac, 2017). Također se naglašavaju ključni aspekti politike regionalnog razvoja, kao što su horizontalne ili regionalne politike kojima je cilj povećati konkurentnost, inovativnost, upravljanje i razvoj ljudskih resursa kroz obrazovanje. Integracija Republike Hrvatske kao cjeline središnji je fokus politike regionalnog razvoja koja obuhvaća sve regije u zemlji, bez obzira na njihov geografski položaj i veličinu, naglašavajući potrebu za uravnoteženim razvojem (Arneri, 2021).

Ciljevi politike jačanja regionalne konkurentnosti osmišljeni su tako da budu primjenjivi u svim regijama. Horizontalne politike nisu pristrane prema bilo kojem specifičnom geografskom entitetu, već imaju za cilj postizanje sveobuhvatnih ciljeva, kao što su povećanje konkurentnosti, poticanje inovacija i poboljšanje upravljanja. Posljedično, za različite regije unutar zemlje su razvijene različite mjere i poticaji za održivi gospodarski i društveni razvoj. Cilj politike regionalnog razvoja je postići ravnotežu u napretku različitih regija unutar zemlje, čime se izbjegava značajna koncentracija razvoja isključivo u urbanim područjima uz prateću depopulaciju i stagniranje ostalih, uglavnom perifernih regija RH. Kroz jačanje regionalne konkurentnosti se teži poboljšati životni standard u ruralnim i nerazvijenim

regijama. Jačanje ljudskih potencijala kroz obrazovne napore također je omogućeno primjenom politika regionalnog razvoja, čiji je cilj promicanje stjecanja znanja i vještina među stanovništvom. Kroz inicijative za povećanjem zapošljivosti na razini svakog pojedinaca, može se snažno utjecati na povećanje ukupne konkurentnosti regija. Uz poticanje gospodarskog napretka, plan regionalnog razvoja nastoji poboljšati dobrobit pojedinaca koji žive u regiji povećanjem kvalitete njihova života. Briga o dobrobiti stanovništva različitih regija u Republici Hrvatskoj podrazumijeva povećanje dostupnosti javnih sadržaja, obrazovanja i infrastrukture (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine). Politika regionalnog razvoja u Hrvatskoj ima za cilj poticanje ravnomjernog i trajnog razvoja korištenjem niza političkih alata i strategija kako bi se osiguralo da su prednosti napretka i napretka ravnomjerno raspoređene u svim regijama. Ovim nastojanjem teži se poboljšanju općeg blagostanja i gospodarske konkurentnosti na nacionalnoj razini, a potom i na jedinstvenom unutarnjem tržištu Europske unije.

Politika regionalnog razvoja prilagođava se jedinstvenim izazovima koji proizlaze iz varijacija između različitih regija. Opisani izazovi odnose se na razlike u koncentraciji stanovništva, razlike u blizini urbanih središta i pristupu globalnim tržištima, kao i na razlike u resursima i ljudskom kapitalu, uključujući prirodne resurse i razinu kvalifikacije ljudskih potencijala. Raspodjela sredstava je usmjerena na jačanje konkurentnosti hrvatskih regija i županija. Nacionalna i europska sredstva, zajedno s drugim izvorima financiranja se teže kontinuirano usmjeravati na realizaciju regionalnih strategija i na strateške projekte regionalnog razvoja. Opisanim pristupom raspodjeli osigurava se da financiranje bude usmjereno na rješavanje jedinstvenih potreba i prioriteta svake regije. Politika pametne specijalizacije ključni je element regionalne politike usmjerene na povećanje konkurentnosti. Cilj pametne specijalizacije je poticanje gospodarskog rasta promicanjem širenja znanja, učenja, tehnologije i inovacija. Poticanjem postojećih gospodarskih aktivnosti i omogućavanjem uspjeha u sektorima u nastajanju, pametna specijalizacija može značajno doprinijeti regionalnom razvoju. Integracija horizontalnih politika, kojima se nastoji povećati produktivnost, učinkovitost i inovativnost, s politikama pametne specijalizacije, koje uzimaju u obzir posebnosti pojedinih regija, teži se povećati konkurentnost hrvatskih regija na domaćem i međunarodnom tržištu (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine).

Jačanje urbanih sposobnosti je također ključno u postizanju jačanja regionalne konkurentnosti. U kontekstu politike regionalnog razvoja, poseban naglasak je na osnaživanju

kapaciteta gradova jer oni trebaju imati ulogu katalizatora za napredak susjednih regija i imati ključnu ulogu u rješavanju značajnih regionalnih društvenih pitanja. Gradovi do 2030. godine trebaju preuzeti ključnu ulogu u postizanju razvojnih ciljeva i poticanju gospodarskog napretka unutar svojih sfera utjecaja (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine). Strateškom raspodjelom resursa i formuliranjem politika, cilj je povećati konkurentnost zemlje, poticati inovacije i podići opći životni standard u cijeloj zemlji.

U nastavku rada će se detaljnije predstaviti uloga pametne specijalizacije i jačanja urbanih sposobnosti u poticanju jačanja regionalne konkurentnosti kao strateškog cilja Republike Hrvatske do 2030. godine.

5.2.1. Pametna specijalizacija u cilju jačanja regionalne konkurentnosti

Politika pametne specijalizacije ne diktira niti unaprijed određuje prioritetne sektore za razvoj, već prepoznaje da različita područja ili regije mogu imati različite potencijale i izazove, što je razlog za usvajanje prilagodljivog pristupa regionalnom razvoju. Politika pametne specijalizacije osmišljena je za rješavanje razvojnih izazova poticanjem učenja, stvaranja znanja i inovacija u okviru prepoznatih razvojnih potencijala za svaku regiju. Navedena politika ima za cilj stvoriti poticajno okruženje koje potiče povećanu proizvodnju, poboljšanu kvalitetu i veću raznolikost proizvoda (Arneri, 2021).

Politika pametne specijalizacije primjenjiva je u nizu sektora, uključujući poljoprivrednu proizvodnju, turizam, drvoprerađivačku industriju i obnovljive izvore energije. Politika je fleksibilna i može se prilagoditi jedinstvenim karakteristikama svake regije ili područja kako bi se olakšao razvoj u odabranim sektorima. Poboljšanje u području stjecanja inovativnih i tržišno konkurentnih znanja sastavni je dio politike pametne specijalizacije budući da podrazumijeva dodjelu resursa za ulaganje u znanje i poboljšanje inovativnih sposobnosti regija. Pametnom specijalizacijom se olakšava prepoznavanje i razvoj novih rješenja za ključna regionalna razvojna pitanja, čime se stvaraju novi izgledi za ekonomski rast i razvoj na regionalnoj razini. Znanje i inovacije otvaraju prostor za pojavu novih gospodarskih aktivnosti i poboljšanja unutar gospodarstva. Politika pametne specijalizacije pokazuje uvažavanje posebnosti nerazvijenih regija, kao i potrebe te zahtjeve suvremenih tržišta (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine). Može se zaključiti da pametna specijalizacija podrazumijeva prilagodljivost i osigurava lokalnim zajednicama slobodu da iskoriste svoje razvojne potencijale i učinkovito se nose s izazovima na način koji je u skladu s njihovim jedinstvenim okolnostima. Politika pametne

specijalizacije zalaže se za svestrani pristup razvoju, pri čemu se inovacija i znanje koriste za rješavanje različitih izazova s kojima se suočavaju različite regije ili područja, čime se potiče gospodarski rast i poboljšava životni standard.

Razlog za primjenu strategije specijalizacije proizlazi iz potrebe za prilagodbom i razvojem nerazvijenih područja u Hrvatskoj kako bi i te regije uspješno odgovorile na brze promjene na tržištu i ostvarile gospodarski rast. Brze transformacije koje se događaju u okruženju impliciraju da čak i trenutno uspješni sektori mogu naići na prepreke u budućnosti. Stoga je ključan cilj postizanje prilagodljivosti i spremnost na stjecanje znanja i prilagodbu tržišnim uvjetima. Brza transformacija nerazvijenih regija u Hrvatskoj može se olakšati jačanjem inovacija i učinkovitosti u konvencionalnim industrijama koje su po prirodni radno-intenzivne što znači da novostvorena vrijednost primarno proizlazi iz ulaganja značajnih količina ljudskog rada, a ne kroz kapitalno intenzivne i automatizirane poslovne procese (Krželj Čolović i Mihajlović, 2022). Transformacija regija uz primjenu pametne specijalizacije podrazumijeva strukturne promjene u tradicionalnim industrijama, ali i razvoj novih sektora s visokom dodanom vrijednošću (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine).

Kako bi se postigli ovi ciljevi, neophodno je uspostaviti strateške lance vrijednosti i alocirati resurse prema ljudskom kapitalu i inovacijama. Nadalje, ključno je unaprijediti regionalnu infrastrukturu i poticati učinkovite ekosustave koji olakšavaju suradnju između poslovnog i znanstveno-istraživačkog područja. Stoga su kao prioriteti na području realizacije politike pametne specijalizacije prepoznati upravo poboljšanje regionalne infrastrukture, optimalan i uravnotežen razvoj turizma, pomoć u industrijskoj tranziciji, regionalno brendiranje i promicanje regionalnog gospodarstva (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine).

Primjena politike pametne specijalizacije naglašava važnost poticanja prilagodbe i napretka u različitim regijama Republike Hrvatske kako bi se postigao gospodarski rast i konkurentnost u okruženju koje se brzo mijenja. Opisani se cilj može postići poticanjem inovacija, ulaganjem u ljudske resurse i infrastrukturu te razvijanjem industrija u nastajanju sa značajnom dodanom vrijednošću.

5.2.2 Jačanje urbanih sposobnosti putem razvoja pametnih i održivih gradova

Gradovi imaju izniman značaj u gospodarskom napretku Republike Hrvatske te se stoga na strateškoj razini naglašava nužnost pružanja pomoći i jačanja manjih gradova kako bi se ublažile razlike između urbanih i ruralnih područja i poboljšao životni standard. Osim toga, nužna su ulaganja u inteligentne i održive gradove kako bi se poboljšala urbanizacija i smanjili štetni učinci na okoliš. Urbana područja značajni su katalizatori gospodarskog rasta u Hrvatskoj, pri čemu sveučilišni gradovi, uključujući Zagreb, Split, Osijek, Rijeku, Slavonski Brod, Varaždin, Zadar, Dubrovnik i Pulu, igraju ključnu ulogu. Ovi gradovi služe kao središta ekonomskih djelatnosti, obrazovnih aktivnosti i inicijativa za promicanje inovativnosti. S druge strane, osigurava se podrška unapređenju manjih gradova kako bi se promicala ekonomska aktivnost, smanjile razlike između urbanih i ruralnih regija i poboljšala ukupna kvaliteta života u različitim regijama. Opisane inicijative, u konačnici, doprinose pravednijem i cjelovitijem nacionalnom razvoju. Fokus jačanja urbanih sposobnosti je na ulaganju u poboljšanje urbane kvalitete života u smislu upravljanja prometom, promicanja održivih načina prijevoza, učinkovitog korištenja urbanog prostora, revitalizacije bivših industrijskih lokacija, stvaranja zelenih površina i očuvanja kulturnih i povijesnih dobara. Kako bi se potaknuo razvoj pametnih i održivih urbanih područja, neophodno je izvršiti opsežna ulaganja u različite aspekte urbanog života, uključujući poboljšanja u upravljanju, očuvanju okoliša, prometnoj infrastrukturi, visokotehnološkim industrijama i općoj kvaliteti života. Posljedično, ova će ulaganja olakšati uspostavu platformi koje promiču suradnju između poduzetnika, javnog sektora, znanstvene zajednice i stanovnika radi stvaranja inovativnih rješenja za ključna urbana pitanja. Provedba politike pametnih i održivih gradova obuhvaća različite prioritete koji su ključni za unapređenje održivog urbanog razvoja (Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine). Urbana područja se poimaju kao primarni katalizatori gospodarskog rasta u Hrvatskoj u cilju postizanja regionalne ravnoteže i povećanja blagostanja građana.

5.3 POKAZATELJI USPJEŠNOSTI U REALIZACIJI CILJEVA REGIONALNOG RAZVOJA

Prvi pokazatelj uspješnosti u realizaciji ciljeva regionalnog razvoja odnosi se na razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima. U tablici 2 je na pregledan način predstavljen skup ciljeva, razlika u stupnju razvijenosti u 2017. godini kao i željeni mjerljivi cilj kojeg je potrebno postići da bi se navedene razlike smanjile.

Tablica 2. Ciljevi vezani uz razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima

Strateški cilj NRS-a 2030	Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima
Prioritetna područja javnih politika	1. Razvoj potpomognutih i brdsko-planinskih područja
	2. Razvoj pametnih i održivih otoka
Pokazatelj učinka	Razlika u regionalnom BDP po stanovniku (omjer BDP-a po stanovniku ZG (najrazvijenija županija) u odnosu na VPŽ (najmanje razvijena županija))
Početak vrijednost	3,1 (2017.)
Ciljna vrijednost 2030.	2,5

Izvor: obrada autora prema Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske do 2030. godine

U tablici 1 je riječ o strateškom cilju Nacionalne razvojne strategije (NRS) za 2030., s posebnim fokusom na napredak potpomognutih regija i regija s posebnim razvojnim karakteristikama. Primarni cilj ove strategije je promicanje gospodarskog i društvenog napretka Hrvatske uz poticanje veće regionalne ravnoteže u cijeloj zemlji. Cilj ove inicijative je pospješiti gospodarski rast i infrastrukturu u ruralnim i planinskim regijama, koje se obično sporije razvijaju u usporedbi s urbanim područjima. Koncept pametnog i održivog razvoja otoka odnosi se na unapređenje otoka koji se često susreću s izrazitim preprekama u pogledu održivosti i dostupnosti usluga. Cilj je poboljšati infrastrukturu, energetske učinkovitost i druge aspekte kako bi se zajamčio trajan i održiv napredak otoka.

Pokazatelj koji se koristi za ocjenu napretka u postizanju ovog strateškog cilja je razlika u bruto domaćem proizvodu (BDP) po glavi stanovnika među različitim regijama. Naime, kao metrika korištena je razlika između gospodarski najnaprednije županije, Zagrebačke županije, i najnerazvijenije županije, Virovitičko-podravске županije. U 2017. godini početna vrijednost ovog pokazatelja iznosila je 3,1, dok je željena ciljna vrijednost za 2030. godinu utvrđena na 2,5. Ovaj cilj i metrika pokazuju predanost Hrvatske ka ublažavanju regionalnih nejednakosti u razvoju i promicanju jednakih izgleda za gospodarski i društveni napredak u svim regijama zemlje. Smanjenje dispariteta u BDP-u po stanovniku između najrazvijenijih i najnerazvijenijih područja označava napredak Hrvatske prema postizanju uravnoteženijeg okvira regionalnog razvoja.

U tablici 3 se prikazuju kriteriji mjerljivosti za strateški cilj jačanja regionalne konkurentnosti uz mjerljive indikatore ili ciljne vrijednosti do 2030. godine.

Tablica 3. Ciljevi vezani uz jačanje regionalne konkurentnosti

Strateški cilj NRS-a 2030	Jačanje regionalne konkurentnosti
Prioritetna područja javnih politika	1. Pametna specijalizacija i jačanje pozicije regionalnog gospodarstva u globalnim lancima vrijednosti
	2. Razvoj pametnih i održivih gradova
Pokazatelj učinka	Regionalni indeks konkurentnosti
Početna vrijednost pokazatelja	32 (2019.)
Ciljna vrijednost 2030.	38

Izvor: obrada autora prema Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske do 2030. godine

Indeks regionalne konkurentnosti je metrika koja se koristi za procjenu konkurentnosti različitih regija ili lokaliteta unutar nacije ili teritorija. Indeks obično uzima u obzir više varijabli, uključujući ekonomsku produktivnost, inovativnost, kvalitetu infrastrukture, obrazovanje, dostupnost resursa i cjelokupno poslovno okruženje. Indeks regionalne konkurentnosti iznosio je 32 u 2019., a željena vrijednost od 38 utvrđena je za 2030. godinu. Početna vrijednost (32 u 2019.) označava razinu konkurentnosti koju regije pokazuju u tom određenom trenutku. Niža vrijednost indeksa implicira da su regije relativno manje konkurentne i globalno i regionalno. Ciljana vrijednost od 38 za 2030. simbolizira ambiciozan cilj strategije usmjeren na jačanje regionalne konkurentnosti tijekom cijelog razdoblja provedbe strategije.

6. ZAKLJUČAK

Ključni upravni okvir na razini EU vezan uz regionalni razvoj je NUTS klasifikacija. Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku (NUTS) je sustav koji koristi Eurostat za organiziranje teritorijalne podjele Europske unije. Uključuje različite razine teritorijalnih jedinica, kao što su NUTS 1, NUTS 2 i NUTS 3, kao i lokalne administrativne jedinice (LAU). Ova klasifikacija pomaže u standardizaciji prikupljanja i obrade regionalnih podataka, usmjerava političke intervencije i financijsku potporu za manje razvijene regije te pomaže u donošenju odluka na razini EU-a i na nacionalnoj razini, uključujući i Hrvatsku. U Hrvatskoj se NUTS klasifikacija sastoji od četiri NUTS 2 regije i 21 NUTS 3 regije, koje su usklađene sa županijama i omogućuju detaljnije razumijevanje regionalnih karakteristika i potreba.

Postizanje regionalne ravnoteže u Hrvatskoj, s fokusom na održivi razvoj, uvelike se oslanja na zakonodavni okvir i strateški pristup regionalnom razvoju. Formuliranje razvojnih strategija za regije i županije ključno je za postizanje ovih ciljeva, posebice kroz promicanje suradnje između različitih sektora. Procjena i kategorizacija regija na temelju njihove razine razvijenosti olakšava prilagodbu politika i mjera kako bi odgovarale specifičnim zahtjevima svake regije. Ministarstvo regionalnog razvoja preuzima ključnu ulogu u praćenju i ocjenjivanju napretka, čime se osigurava transparentnost. Poticanjem suradnje među različitim dionicima, provedba politika regionalnog razvoja ima za cilj polučiti održive rezultate, potičući rast svih regija, uvažavajući njihove jedinstvene karakteristike i razvojne potencijale.

Regionalni razvoj u Hrvatskoj pokazuje varijabilnost, što uzrokuje razlike u životnom standardu i ekonomskim okolnostima, te potencijalno pogoršava socijalne napetosti i nezadovoljstvo među stanovnicima u različitim regijama. Ciljevi postizanja uravnoteženog i ravnomjernog regionalnog razvoja obuhvaćaju poboljšanje kvalitete života u manje razvijenim područjima, promicanje širenja stanovništva, ublažavanje regionalnih razlika i poticanje ekonomskog razvoja. Izazovi kojima se svjedoči u manje razvijenim područjima obuhvaćaju ograničenu prisutnost privatnog poduzetništva, neadekvatnu dostupnost kvalificirane radne snage i učinak javnih institucija ispod standarda. Europski fondovi ključni su za promicanje ravnomjernog regionalnog razvoja i olakšavanje pomlađivanja nerazvijenih područja u smislu stanovništva. Ulaganja u prometnu infrastrukturu, širokopojasne mreže i obnovu infrastrukture imaju ključnu ulogu u poboljšanju kvalitete života i povezanosti u ruralnim i otočnim područjima. Pametna i održiva sela te otoci imaju za cilj poticanje održivih rješenja za infrastrukturu, energiju, prijevoz i digitalnu transformaciju. Strukturne promjene u ruralnim i otočnim gospodarstvima obuhvaćaju promicanje inovacija, uspostavu održivih izvora energije, integraciju digitalnih dostignuća te olakšavanje suradnje između poduzetnika i akademske zajednice. Cilj je poticati održiv i uspješan razvoj potpomognutih regija s razvojnim specifičnostima, čime se smanjuje njihova ovisnost o uvezenim resursima i olakšava održivo gospodarsko širenje. Sveobuhvatna strategija regionalnog razvoja i ulaganja ključna je za poboljšanje životnog standarda i osiguranje gospodarske održivosti u Hrvatskoj.

Nacionalna strategija razvoja do 2030. ima za cilj promicanje gospodarskog i društvenog napretka u Hrvatskoj fokusiranjem na razvoj potpomognutih područja i regija te jačanje regionalne konkurentnosti, kako bi se postigla veća regionalna ravnoteža. Glavni fokus je na poboljšanju gospodarskih i društvenih uvjeta potpomognutih i planinskih područja kako bi se

promicao njihov razvoj. Drugi fokus je na razvoju pametnih i održivih otoka, s ciljem poboljšanja njihove infrastrukture, energetske učinkovitosti i ukupne održivosti kako bi se prevladali jedinstveni izazovi s kojima se susreću. Uspješnost nastojanja Hrvatske da smanji regionalne razlike u razvijenosti mjeri se razlikom u BDP-u po stanovniku između najrazvijenije i najnerazvijenije županije. U 2017. ta je razlika bila 3,1, a cilj za 2030. je 2,5. Strategija ima za cilj poboljšati regionalnu konkurentnost fokusiranjem na pametnu specijalizaciju, jačanjem regionalnog gospodarstva u globalnim lancima vrijednosti i razvojem pametnih i održivih gradova. Indeks regionalne konkurentnosti koristi se za mjerenje konkurentnosti različitih regija u Hrvatskoj. U 2019. indeks je bio na 32, a cilj je povećati ga na 38 do 2030. Indeks uzima u obzir čimbenike kao što su ekonomska produktivnost, inovacije i infrastruktura. Hrvatska ima za cilj postići ravnotežu regionalnog razvoja i ojačati konkurentnost kako bi osigurala održiv i ravnomjeran gospodarski i društveni napredak u cijeloj zemlji.

IZJAVA

Izjava o autorstvu završnog rada i akademskoj čestitosti

Ime i prezime studenta: Vid Dunatov

Matični broj studenta: 0112051872

Naslov rada: Regionalni razvoj

Pod punom odgovornošću potvrđujem da je ovo moj autorski rad čiji niti jedan dio nije nastao kopiranjem ili plagiranjem tuđeg sadržaja. Prilikom izrade rada koristio sam tuđe materijale navedene u popisu literature, ali nisam kopirao niti jedan njihov dio, osim citata za koje sam naveo autora i izvor te ih jasno označio znakovima navodnika. U slučaju da se u bilo kojem

trenutku dokaže suprotno, spreman sam snositi sve posljedice uključivo i poništenje javne isprave stečene dijelom i na temelju ovoga rada.

Potvrđujem da je elektronička verzija rada identična onoj tiskanoj te da je to verzija rada koju je odobrio mentor.

Datum

Potpis studenta

7. POPIS LITERATURE

7.1. KNJIGE I ČLANCI

1. Arneri, S. (2021). Ravnomjerni regionalni razvoj i teritorijalna kohezija Republike Hrvatske. *Epoha zdravlja: glasilo Hrvatske mreže zdravih gradova*, 14(1), 4-6.
2. Biljuš, H., Basarac Sertić, M. (2021). Potencijal i uloga biomase u hrvatskoj i europskoj energetskej tranziciji. *Drvena industrija*, 72(3), 309-318.

3. Grgurić, I. (2011). Europe 2020—europska strategija za pametan, održiv i uključiv razvoj. *Revija za socijalnu politiku*, 18(1), 119-124.
4. Juras Antić, I. (2012). Urbana politika kao dio regionalne politike u Europskoj uniji i Hrvatskoj. *Hrvatska i komparativna javna uprava: časopis za teoriju i praksu javne uprave*, 12(2), 463-488.
5. Kandžija, V., Cvečić, I., Zaninović, V. (2014). Europska unija i njene regije—Perspektive razvoja Dubrovačko-Neretvanske županije. *Zbornik Sveučilišta u Dubrovniku*, (1), 107-124.
6. Kesner-Škreb, M. (2009). Regionalna politika Europske unije. *Financijska teorija i praksa*, 33(1), 103-105.
7. Koprić, I., Musa, A., Novak, G. L. (2012). *Europski upravni prostor*. Zagreb: Institut za javnu upravu.
8. Maleković, S., Puljiz, J., Keser, I. (2018) *Utjecaj kohezijske politike na regionalnu politiku i razvoj Hrvatske*. Zagreb: Institut za razvoj i regionalne odnose.
9. Manea, G. C., Cozea, A. (2021). Resilience And Strategies Of Regional Development In Crisis Times. *Romanian Economic and Business Review*, 16(3), 38-45.
10. Marasović, M. (2021). Jačanje konkurentnosti MSP-a korištenjem sredstava iz EU fondova na primjeru Zadarske županije. *Oeconomica Jadertina*, 11(2), 129-147.
11. Maucorps, A., Römisch, R., Schwab, T. (2023). The impact of the green and digital transition on regional cohesion in Europe. *Intereconomics*, 58(2), 102-110.
12. Nikić Čakar, D. (2007). Europa s nekim regijama: slabosti teorije višerazinskog upravljanja u objašnjavanju strukturne politike Europske unije. *Anali Hrvatskog politološkog društva: časopis za politologiju*, 4(1), 143-170.
13. Ott, K. (2021). Funkcionalna i održiva lokalna samouprava u Nacionalnom planu oporavka i otpornosti 2021.-2026. *Osvrti Instituta za javne financije*, 14(121), 1-10.
14. Vasilevska, L., Vasić, M. (2009). Strategic planning as a regional development policy mechanism: European context. *Spatium*, (21), 19-26.
15. Vasilkov, Z. (2021). Zeleni dogovor Evropske unije i Zelena agenda za Zapadni Balkan: nove smernice za suočavanje sa izazovima zaštite životne sredine. *Ecologica*, 28(104), 494-502.

7.2 ZAKONSKI PROPISI I NACIONALNE STRATEGIJE

1. Zakon o regionalnom razvoju (NN 147/14, 123/17, 118/18)

8. Zakon o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 127/17, 138/20, 151/22, 114/23)

7.3 INTERNETSKI IZVORI

1. Eurostat. (2021). NUTS classification of territorial units for statistics. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/15193590/KS-GQ-22-010-EN-N.pdf/82e738dc-fe63-6594-8b2c-1b131ab3f877?t=1666687530717>, pristupljeno 06.10.2023.

8. POPIS SLIKA I TABLICA

Slika 1. Podjela Republike Hrvatske na NUTS 2 regije iz 2021. godine	7
Slika 2. Nacionalna klasifikacija statističkih regija 2021.- statističke regije 3. razine	9
Tablica 1. NUTS sustav klasifikacije prostornih jedinica na razini EU	4
Tablica 2. Ciljevi vezani uz razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima	38

9. ŽIVOTOPIS